

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra regionálního managementu a práva

Bakalářská práce

Osobní bankrot spotřebitele

Vypracoval: Filip Šedivý

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Zdeněk Strnad, Ph.D., MPA

České Budějovice 2023

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Filip ŠEDIVÝ
Osobní číslo: E20273
Studijní program: B0413A050023 Ekonomika a management
Téma práce: Osobní bankrot spotřebitele
Zadávající katedra: Katedra regionálního managementu a práva

Zásady pro vypracování

Cíl práce:

Spotřebitel je jedním z klíčových pojmů moderních obchodně-právních vztahů. Zároveň je v těchto vztazích stranou slabší, a proto jí stát poskytuje nejrůznějšími (právními) nástroji odpovídající ochranu. Všeobecně narůstající dluhová zátěž mezi spotřebiteli se promítá i do mimořádného zájmu o nástroje, které ji mohou vyřešit. Klíčovým nástrojem z tohoto pohledu je oddlužení (osobní bankrot), který byl v posledních 5 letech velmi výrazně adaptován na potřeby široké masy spotřebitelů a stává se tak stěžejním nástrojem proti potírání důsledků tíživých ekonomických dopadů mezi spotřebiteli, o to aktuálnějších nyní v době všeobecného zdražování. Úkolem studenta by mělo být porovnání vývoje úpravy tohoto insolvenčního nástroje, jeho využívání spotřebiteli, jeho průběh a ekonomické zhodnocení přínosů pro věřitele, a to buď na vzorku zvoleném lokálně (např. v podmínkách jihočeské justice) či dle jiného kritéria (pohlaví, ekonomická činnost, věková struktura apod.).

Metodický postup:

Využita bude především analytická metoda: studium literatury, právních předpisů, (organizačních a metodických) opatření týkajících se osobního bankrotu apod. V praktické části student sesbírá relevantní data, konkrétně zejména informace týkající se oddlužení fyzických osob-nepodnikatelů (tj. spotřebitelů) z veřejně přístupného insolvenčního rejstříku, jež následně porovná, okomentuje a podrobí analýze, přičemž zejména zhodnotí využívání a ekonomické přínosy tohoto právně-ekonomického (a sociálního) nástroje z pohledu jak samotných spotřebitelů, tak i jejich věřitelů. V rámci nezbytné komparace, jako další z metod této práce, se zaměří na změny, které do oddlužení vnesly poslední významné novelizace z let 2017, 2019 a 2020, jakož i připravovaná transpozice Směrnice o restrukturalizaci a druhé šanci podnikatelů.

Rámcová osnova:

1. Úvod
2. Cíl práce, metodika, hypotézy
3. Vymezení základních pojmů, uvedení do problematiky
4. Teoretická část (osobní bankrot – právní předpisy, vývoj, využití, přínosy)
5. Praktická část
6. Závěr
7. Seznam použitých zdrojů
8. Seznam příloh

Rozsah pracovní zprávy: 40 – 50 stran
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

Janků, M. (2016). Základy práva pro posluchače neprávnických fakult: ve znění zákona č. 64/2017 Sb. s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy (6., přepracované a doplněné vydání). V Praze: C. H. Beck.

Hásová, J. a kol. (2018). Insolvenční zákon. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck.

Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L. a Žižlavský M. (2019). Insolvenční zákon. Komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer.

Maršíková, J. (2018). Insolvenční zákon: ve znění zákona č. 64/2017 Sb. s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy (3. aktualizované vydání podle stavu právní úpravy k 1. 1. 2018). Praha: Leges.

Richter, M., Benýšek, J., & Čujan, R. (Eds.). (2018). Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. . Praha: C.H. Beck.

Richter, T. (201). Insolvenční právo. Z., doplněné a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer.

Schönfeld J., Kuděj M., Havel B., Sprinz P., Hříbal D., Sedláček D., Smrčka L., Schönfeldová D., Louda L., Hejný M., Žalud V., Němečková J., Strnad Z., Vitková K., Zezulka O., Rainer F. a Kislingerová E. Insolvenční praxe. Problémy a výzvy pro léta dvacátá. Praha: C. H. Beck. 2020. ISBN 978-80-7400-780-4.

Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O. (2019). Insolvenční zákon: Komentář. Praha: C. H. Beck.

Veselá, J. et al. Insolvence 2008-2020: data, názory, predikce. Praha: Stálá konference českého práva, 2021. ISBN 978-80-906813-3-0.

Právní předpisy a další zdroje:

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění insolvenční zákon

Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění insolvenční zákon

Lex Covid (zákon č. 191/2020 Sb.)

Zákon č. 460/2020 Sb., kterým se mění Lex Covid

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Ing. Zdeněk Strnad, Ph.D., MPA**
Katedra regionálního managementu a práva

Datum zadání bakalářské práce: **21. února 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **14. dubna 2023**

doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentovská 248
370 01 České Budějovice

doc. PhDr. Miloslav Lapka, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 16. března 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 4. 2023

.....
Filip Šedivý

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu bakalářské práce JUDr. Ing. Zdeňku Strnadovi, PhD., MPA za odborné vedení, cenné rady a připomínky a za zapůjčenou literaturu.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	8
1 Úvod	9
2 Problematika zadluženosti domácností	11
2.1 Obecná charakteristika	11
2.2 Nezdravé zadlužování	12
2.3 Důsledky zadlužení	13
2.4 Zadluženost domácností v číslech	14
3 Insolvenční zákon	16
3.1 Velká revizní novela	16
3.2 Akreditační novela	16
3.3 Oddlužovací novela	16
3.4 Lex Covid Justice I	17
3.5 Lex Covid Justice II.	18
3.6 Transpoziční novela insolvenčního zákona	18
4 Úpadek	20
4.1 Definice úpadku	20
4.2 Způsoby řešení úpadku	21
5 Průběh procesu oddlužení fyzických osob	23
5.1 Základní pojmy	23
5.2 Návrh na povolení oddlužení	24
5.3 Rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení	26
5.3.1 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení	26
5.3.2 Povolení oddlužení	26
5.4 Rozhodnutí o schválení oddlužení	27
5.5 Způsob provedení oddlužení	28
5.5.1 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	28
5.5.2 Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty	28
5.6 Zrušení schváleného oddlužení	28
5.7 Splnění oddlužení	29
6 Statistická data osobních bankrotů	31
6.1 Balance oddlužení 2008-2022	31
6.2 Osobní bankroty občanů v České republice v letech 2008 až 2022	33
6.3 Osobní bankroty občanů v Jihočeském kraji 2017-2022	36

7	Závěr.....	49
8	Summary.....	51
9	Zákony	52
10	Seznam použitých zdrojů	53
11	Seznam tabulek a grafů	55
12	Seznam příloh.....	56
13	Přílohy.....	57

SEZNAM ZKRATEK

CRIF	Czech Credit Bureau
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	daň z přidané hodnoty
IZ	insolvenční zákon
Kč	koruna česká
Občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

1 Úvod

Toto téma jsem si vybral, protože je v této době velice aktuální. Zadluženost českých domácností je vysoká a stále roste. Samo o sobě to problém není, pokud dlužník řádně a včas splácí své dluhy. Ke komplikacím dochází v případě, kdy spotřebitel není schopen splácet své závazky. Může to být z důvodu finanční ngramotnosti, špatného hospodaření s penězi či přecenění schopnosti splácet. Do platební neschopnosti se ale může dostat i dlužník, který dosud své dluhy bez problémů splácel. Ať již je to způsobeno ztrátou zaměstnání, úmrtím partnera nebo jinou nepředvídatelnou situací.

Jednou z nich byla pandemie covid-19. Z důvodu šíření nemoci se v roce 2020 částečně zastavily některé podniky, děti přestaly chodit do školy, rodiče s nimi museli zůstat doma, mnoho lidí bylo v karanténách za nižší příjmy či zcela přišli o práci. To vše mělo vliv na zadluženost občanů a jejich neschopnost splácet své závazky.

Další „rána“ pro občany přišla v roce 2022. Vysoká inflace, snižování životní úrovně, vysoké úrokové sazby hypoték a rostoucí ceny energií se dotýkají každého, od nejzranitelnějších skupin obyvatel po střední třídu. Očekává se nárůst počtů exekucí a hromadné bankroty podnikatelů.

Domácnostem se zdražily hypotéky, skokově vzrostly ceny energií i potravin. Někteří lidé se ve snaze udělat blízkým radost nechali zlákat k nákupům vánočních dárků na dluh. Nyní nemají na jejich splácení, ocitají se v dluhové pasti. Pro mnoho dlužníků je jediným východiskem osobní bankrot (slovy zákona: oddlužení). Může pomoci dlužníkům najít nový začátek a navrátit je zpět do ekonomického života.

Cíl práce

Cílem práce je porovnání vývoje právní úpravy oddlužení a zhodnocení využívání tohoto insolvenčního nástroje spotřebiteli na základě získaných dat.

Metodika

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. Při vypracování teoretické části budu vycházet z rešerší literatury, právních předpisů a internetových zdrojů. Popíšu problematiku zadluženosti domácností, změny v právní úpravě insolvenčního zákona, a nakonec samotný průběh procesu oddlužení.

Praktická část je zaměřena na vývoj osobních bankrotů, zhodnocení získaných dat a ověření hypotéz. Jako podklad využiji již zpracovaná data společností Insolcentrum

a CRIF a také vlastní výzkum na základě vyhledávání v insolvenčním rejstříku. Metodický postup k získávání dat bude blíže popsán přímo v praktické části.

Hypotézy

Na úvod bakalářské práce jsem stanovil hypotézy, které budou ověřeny v praktické části:

Hypotéza 1: Ke zrušení schváleného oddlužení dochází ve většině případů u mužů.

Hypotéza 2: Připravovaná novela insolvenčního zákona zapříčinila úbytek počtu podaných návrhů na povolení oddlužení.

2 Problematika zadluženosti domácností

2.1 Obecná charakteristika

Pojem dluh definuje § 1721 občanského zákoníku jako právo věřitele na určité plnění vůči dlužníkovi, které vzniká ze závazku.

Pokud si člověk vezme úvěr, vznikne mu dluh a stane se z něj dlužník.

Použití úvěrů:

- na spotřebu,
- na bydlení,
- ostatní.

Kde si lze sjednat úvěr:

- banka,
- nebankovní společnost,
- finanční poradce,
- internet.

Zadlužování se v posledních letech stalo přirozenou součástí životů některých domácností a rok od roku roste. Nejvíce se domácnosti zadlužují na bydlení, vede je k tomu touha bydlet ve vlastním a neplatit za nájem. Situace se ale zkomplikovala v loňském roce nárůstem úrokových sazeb a zpřísněním podmínek u hypoték. Mnoha lidem se splátky hypoték navýšily natolik, že je nezvládali splácet. Úvěry na spotřebu jsou nejvíce využívány na nákup elektroniky, aut, dovolených.

Spotřebitelé nemusí být zadluženi pouze u bankovních a nebankovních společností, ale jedná se i o dluhy vůči jiným firmám, občanům a institucím. Jsou to například dluhy na výživném, nezaplacené služby mobilních operátorů, dodavatelů energií, neuhrazené pokuty, daně, zdravotní pojištění nebo komunální poplatky. (Češi v právu)

V loňském roce začal růst zájem o odložené platby. To znamená, že zákazníci nakoupí zboží a zaplatí za něj později, třeba až za dva týdny, a to bez jakéhokoli navýšení. Mohou tak nakoupit zboží za akční cenu, i když momentálně nemají peníze. Službu nabízí přes 10 000 internetových obchodů, včetně e-shopů s potravinami. Je to ale stále půjčka. Když zákazník překročí bezúročné období, začnou nabíhat úroky. (banky.cz, 14. 11. 2022)

Zadluženost jednotlivců existovala i v historii. Není to fenomén posledních let, nejedná se ani o důsledek současného způsobu života a ekonomiky, je to problém všech ekonomik spojených s institutem vlastnictví a směnou. (Veselá et al., 2021)

2.2 Nezdravé zadlužování

Mezi nejhlavnější příčiny zadlužování se řadí:

- nízká finanční gramotnost,
- vliv reklam,
- postavení člověka ve společnosti.

Nejčastějším důvodem bezhlavého zadlužování je nízká finanční gramotnost. Dlužník si nedokáže spočítat úroky, splátky, a už vůbec si nedokáže představit, jak dlouho bude splácet. Smlouvu si buď vůbec nepřečte, nebo v případě, že jí nerozumí, nenechá si ji vysvětlit odborníkem. Dalším důvodem zadlužování je snaha zvýšení životní úrovně a sociálního statusu. Vzhledem k tomu, že u spotřebitelských půjček na menší částky je splnění podmínek jednodušší než například u hypoték, jsou také snáze přístupné, a tím nebezpečnější. U malých nebankovních půjček dlužník přeplatí někdy i několikanásobek toho, co si půjčil. Špatným příkladem je půjčka na aktuální spotřebu. Jedná se například o spotřebitelské půjčky na vánoční dárky, dovolenou či jiné věci pro požitek. Další chybou je půjčka kvůli půjčce. Lidé mají často měsíční rozpočet bez jakékoli finanční rezervy a v případě nečekané události nemají na splátku půjčky. Místo aby dlužník řešil problém s bankou, řeší to další půjčkou. Proto je důležité při plánování splátek počítat s finanční rezervou. (Janda, 2013)

Jak velká by měla být finanční rezerva?

Janda (2013) uvádí, že se musí posuzovat aktuální situace jednotlivce. Každý by měl být schopen plánovat na období jednoho roku až tří let. Finanční rezerva závisí na dvou proměnných. První z nich je násobek průměrných měsíčních výdajů, druhou z nich je momentální životní situace. Jinou možnost finanční rezervy bude mít ten, kdo bydlí u rodičů a má dobré zaměstnání, a zcela odlišnou ten, kdo bydlí v nájmu s partnerem a dětmi. Svobodný člověk bez závazků, žijící ve společné domácnosti s rodiči nebo ve vlastním bytě, by měl mít finanční rezervu ve výši alespoň tři měsíčních výdajů. Pokud má člověk děti a splácí hypotéku, měla by finanční rezerva činit nejlépe šestnásobek měsíčních výdajů.

Dalším rizikem zadlužování jsou aktivity takzvaných „šmejdu“. Jedná se o nereseriovní poskytovatele půjček, kteří balancují na hraně zákona a pod nátlakem, pomocí manipulace a nezákonných praktik zneužívají důvěry (nejen) seniorů, přičemž cílem jsou pro ně především lidé s nižší gramotností. V případě, kdy člověk nedostane půjčku u finanční instituce například z důvodu nízkého příjmu, může se nabídka rychlé půjčky bez doložení příjmu zdát lákavá, mnohdy se ale jedná až o lichvářské praktiky.

Samozřejmostí před každou půjčkou by mělo být pečlivé zhodnocení, zda danou věc nezbytně potřebujeme. Každý dlužník by měl zvážit i možnost pojištění schopnosti splácet. Pojistit lze nejenom hypotéku, ale i osobní půjčky, kreditní karty, půjčky na auto. (Janda, 2013)

Ochrana spotřebitele

Od 1. 12. 2016 je účinný zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Jedná se o právní úpravu spotřebitelských úvěrů, která významně zlepšuje postavení spotřebitele. Týká se jak spotřebitelských úvěrů, tak úvěrů na bydlení.

Nejdůležitějšími opatřeními pro ochranu spotřebitele jsou:

- „omezení sankcí za pozdní splátku úvěru,
- umožnění úvěrů na bydlení předčasně splatit bez vysokých nákladů,
- zákonem stanovená neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru nebude-li řádně posouzena úvěruschopnost,
- rozšíření působnosti regulace i na další běžné typy úvěrů, jako jsou hypoteční úvěry, nebo tzv. mikroúvěry (do 5 000 Kč),
- úplný zákaz uzavírání rozhodčích doložek ve smlouvách uzavřených se spotřebitelem,
- významné zvýšení nároků na nebankovní subjekty podnikající v úvěrech,
- přesunutí licencování a dohledu nad všemi poskytovateli a zprostředkovateli úvěrů na Českou národní banku,
- *úvěr poskytnutý nelicencovaným poskytovatelem je zdarma.*“ (Ministerstvo financí 2019)

2.3 Důsledky zadlužení

Zadlužení pro většinu dlužníků znamená snížení životní úrovně. Pokud se dlužník dostane do dluhové pasti, může mít i psychické problémy. V mnoha případech se dlužník uchyluje

k alkoholu a drogám. Negativní vliv má zadlužení na vztahy v rodině, často dochází k rozpadu partnerského vztahu. V nejhrošším případě při nespláčení dlužné částky dojde na exekuci. Exekutor zabaví majetek i peníze na bankovním účtu, a pokud je dlužník zaměstnán, dochází ke srážkám ze mzdy. Exekuce má negativní vliv i na zaměstnavatele. Jsou totiž pro ně administrativně náročné. Některé firmy odmítají lidi s exekucemi přijmout. Dlužníci v exekuci často raději pracují „na černo“ nebo na jinou osobu.

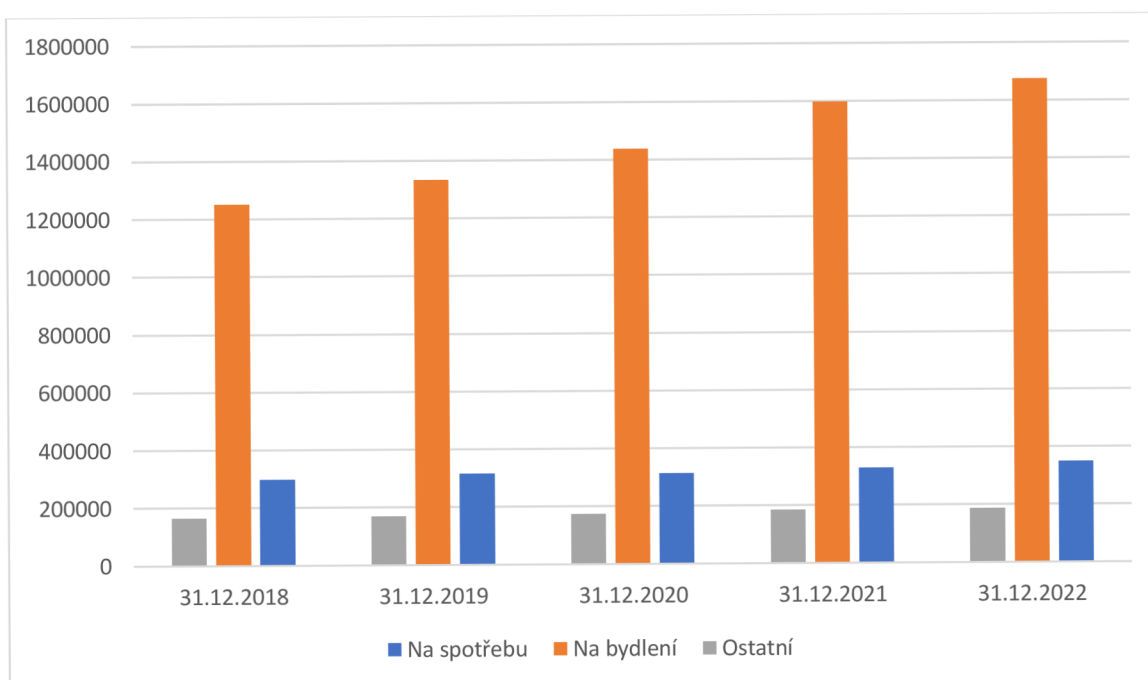
2.4 Zadluženost domácností v číslech

V roce 2022 přesáhla celková zadluženost obyvatelstva ČR podle statistik Bankovního a nebankovního registru poprvé v historii 3 biliony korun. Vysoké úrokové sazby hypoték se začaly projevovat na množství sjednaných hypoték, růst dlouhodobého dluhu výrazně zpomalil. Naopak úvěry na spotřebu vykazují nárůst poptávky. Před pandemií covidu-19 poptávka po krátkodobých úvěrech na spotřebu klesala. Přestože zájem o hypotéky klesá, celkové zadlužení domácností se těmito úvěry zvyšuje. To je zapříčiněno vyššími cenami nemovitostí. Zvyšuje se i průměrná částka krátkodobých dluhů. Z těch nejvíce převládají úvěry na nová a ojetá auta, jejichž cena po pandemii covidu-19 výrazně stoupla. (Czech Banking Credit Bureau, 25. 8. 2022)

Dá se předpokládat, že i v roce 2023 se bude zadluženost dál zvyšovat. Důvodem je skutečnost, že na mnoho domácností dolehnou dopady energetické krize až v tomto roce. Ačkoliv se domácnosti podle posledních ekonomických dat snaží šetřit, po zaplacení nezbytných výdajů někteří nešetří vůbec nic. V případě neočekávaných výdajů nemají žádné úspory a musí si půjčovat. Mezi ohrožené skupiny patří senioři, samoživitelky a nízkopříjmové domácnosti.

Celkovou zadluženost domácností v průběhu posledních pěti let znázorňuje následující graf.

Graf 1: Vývoj celkové zadluženosti domácností (v mil. Kč)

Zdroj: ČNB, vlastní zpracování

3 Insolvenční zákon

Dne 1. 1. 2008 nabyl účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), který nahradil zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Institut oddlužení byl zaveden právě až v této nové právní úpravě. Insolvenční zákon byl od roku 2008 již několikrát novelizován. V této kapitole se zaměřím na nejdůležitější změny týkající se oddlužení fyzických osob.

3.1 Velká revizní novela

Po šesti letech zkušeností s uplatňováním insolvenčního zákona v praxi bylo potřeba provést úpravu tohoto zákona. Velká revizní novela nabyла účinnosti 1. 1. 2014 přijetím zákona č. 294/2013 Sb. Oddlužení bylo od tohoto data umožněno i podnikajícím fyzickým osobám za předpokladu, že daná osoba nemá dluhy z podnikání. Pokud však souhlasil věřitel pohledávky pocházející z podnikání s tím, že úpadek bude řešen oddlužením ani tento dluh z podnikání nebránil povolení oddlužení. Další důležitou změnou bylo zavedení institutu společného oddlužení manželů (§ 394a IZ). (Hásová, 2018)

3.2 Akreditační novela

Tato novela provedena zákonem č. 64/2017 Sb. nabyла účinnosti 1. 7. 2017. Podstatnou změnou bylo, že návrh na povolení oddlužení mohou od té doby sepsat pouze advokáti, notáři, soudní exekutoři, insolvenční správci nebo akreditované osoby (pokud dlužník není v této oblasti sám vzdělán). Důvodem bylo zneužívání tíživé situace dlužníků osobami, které nemají oprávnění poskytovat právní služby. Různé instituce často nabízely zpracování návrhu na povolení oddlužení i v tom případě, kdy dlužník nesplňoval podmínky oddlužení a bylo zřejmé, že oddlužení nebude povoleno. Návrhy byly nedostatečně zpracované, mnohdy to byl důvod k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Bylo také zrušeno přezkumné jednání u soudu v případě řešení úpadku oddlužením. (Hásová, 2018)

3.3 Oddlužovací novela

Dne 1. 6. 2019 vstoupila v platnost oddlužovací novela (zákon č. 31/2019 Sb.), která přinesla zásadní změnu v institutu oddlužení. Dlužníkům odpadla povinnost během 5 let splatit minimálně 30 % dluhu. Dlužník musí být nyní schopen splácet alespoň minimální stanovenou částku. Ta nesmí být nižší než odměna a hotové výdaje insolvenčního

správce. (Maršíková, 2022) Pokud však po 5 letech dlužník uhradí méně než 30 %, soud posuzuje, zda dlužník vyvinul veškerou snahu ke splacení co největší částky. Teprve poté jsou mu dluhy odpuštěny. Tato podmínka vyvolává u dlužníků nejistotu a je často zmiňovanou překážkou žádosti o osobní bankrot. (Advokátní deník, 2019)

Pro důchodce a invalidní důchodce ve druhém a třetím stupni, stejně jako pro mladistvé dlužníky, je umožněno oddlužení za 3 roky. Zkrácené oddlužení mohou využít i ostatní dlužníci, pokud však uhradí 60 % přihlášených pohledávek nezajištěných věřitelů. (Maršíková, 2022)

Novela již neumožňuje oddlužení pouze splátkovým kalendářem, ale oddlužení je nově řešeno dvěma způsoby:

- zpeněžením majetku,
- zpeněžením majetku dlužníka a současně plněním splátkového kalendáře.

(Maršíková, 2022)

Došlo i ke zjednodušení dokládání příjmu dlužníka k návrhu na povolení oddlužení. Dlužník již nemusí dokládat příjmy za poslední 3 roky, ale pouze za 12 měsíců zpětně. Rovněž předpokládaná výše výdělku je uváděná na období následujících 12 měsíců namísto původních 5 let. Odpadla povinnost přikládat k návrhu na povolení oddlužení seznam závazků. (zákon č. 31/2019 Sb.)

3.4 Lex Covid Justice I

Onemocnění covid-19 a opatření proti šíření zasáhlo do života velkého množství občanů. Mnoho z nich přišlo o práci nebo jim znatelně klesl příjem. Tím se dostali, ne vlastní vinou, do tíživé finanční situace. U dlužníků v oddlužení byla ohrožena schopnost splácet své závazky. Ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru byl s účinností od 24. 4. 2020 schválen zákon č. 191/2020 Sb. Ten přinesl alespoň částečnou úlevu pro podnikatele a spotřebitele.

Některá opatření byla přijata pouze na přechodnou dobu, některá byla provedena přímo změnou insolvenčního zákona. Přechodnými změnami bylo prominutí zmeškání lhůty v insolvenčním řízení v případě, že k němu došlo v důsledku mimořádných opatření, u podnikatelů odklad povinnosti podat na sebe insolvenční návrh a obecně zákaz zrušení schváleného oddlužení, pokud dlužník není schopen splácet dluhy z důvodu

protiepidemických opatření. Novela dále umožnila oddlužení pro všechny fyzické osoby i v případě dluhů z podnikání. Tato změna je trvalá. (Jirmásek, 27. 4. 2020).

3.5 Lex Covid Justice II.

Vzhledem k opětovnému šíření onemocnění covid-19 od září 2020 bylo znovu přikročeno k protiepidemickým opatřením. Proto byl přijat zákon č. 460/2020 Sb. (tzv. Lex Covid Justice II.), který se stal účinným 13. 11. 2020. Prodloužil některá opatření přijatá zákonem Lex Covid Justice I, jež byla pouze dočasná a jejichž platnost (by) již skončila. V případě oddlužení se jedná hlavně o prodloužení opatření týkající se zrušení oddlužení pro neplnění splátkového kalendáře. Ochrana dlužníků před zrušením oddlužení byla prodloužena do 30. června 2021.

3.6 Transpoziční novela insolvenčního zákona

Evropská směrnice o restrukturalizaci a insolvenci ze dne 20. 6. 2019 sjednocuje pravidla pro oddlužení podnikajících fyzických osob ve všech zemích Evropské unie. Ukládá povinnost umožnit podnikajícím fyzickým osobám úplné oddlužení za 3 roky. Směrnice dává členským státům prostor na svoje vlastní legislativní úpravy a doporučuje, aby bylo zkrácení oddlužení rozšířeno i na nepodnikající fyzické osoby. (Veselá et al., 2021)

Ministerstvo spravedlnosti ČR připravilo v roce 2020 návrh novely insolvenčního zákona, kde zásadní změnou oproti současné právní úpravě mělo být snížení doby oddlužení z pěti na tři roky nejen pro živnostníky, ale pro všechny fyzické osoby. Přestože lhůta pro transpozici směrnice byla do 17. 7. 2022, k jejímu začlenění do českého právního řádu zatím stále ještě nedošlo. V roce 2022 Ministerstvo spravedlnosti ČR připravilo nový návrh, který je v současné době v připomínkovém řízení. Stejně jako v původní verzi, nejdůležitějším bodem zůstává zkrácení oddlužení na 3 roky. Oproti původnímu návrhu má klást na dlužníky přísnější nároky při plnění povinností. (Zezulka, 28. 11. 2022)

Proti tomuto návrhu se vyjádřilo dle ankety a průzkumu veřejného mínění 94 % starostů obcí a měst, 94 % insolvenčních soudců a 87 % občanů. Před tímto krokem varuje i odborná veřejnost. Pokud by došlo ke schválení novely v této podobě, mělo by to negativní dopad na věřitele. Návratnost věřitelům by dle analýzy klesla z 56 % na 6,5 %. Společnost Insolcentrum ve spolupráci se Svazem měst a obcí, Hospodářskou komorou a Poradnou při finanční tísní uspořádala dne 3. 1. 2023 kulatý stůl. Hlavním tématem byla právě připravovaná novela a její dopady na dlužníky, věřitele, společnost a státní

rozpočet. Dle účastníků by se vláda neměla při přípravě novely insolvenčního zákona unáhlit, neboť plošné zkrácení oddlužení z pěti na tři roky nahrává dlužníkům, kteří se splácení vyhýbají, a může dojít i k rozdělení společnosti. Pro věřitele by tato právní úprava znamenala výrazné snížení výtěžnosti, ztráta může být až 100 miliard korun. Na závěr diskuze vydali účastníci společnou výzvu: *„Apelujeme na zákonodárce, aby se rozhodovali na základě faktů, dat a rad odborníků. Žádáme je, aby nečinili populistická rozhodnutí, proti kterým se staví odborná veřejnost v čele s právními experty, starostové měst a obcí a podle průzkumu veřejného mínění také občané. Vyvážená a efektivně nastavená procedura oddlužení, jak ukazují dosavadní výsledky z patnácti let účinnosti insolvenčního zákona, by se mohla zvrtnout v nespravedlivý a kontroverzní proces, který by byl všemi kritizován a odsuzován.“* (Insolcentrum, 3. 1. 2023a)

4 Úpadek

4.1 Definice úpadku

Bez existence (indikace) úpadku nelze zahájit insolvenční řízení. Rozlišujeme úpadek z důvodu platební neschopnosti nebo z důvodu předlužení. (Richter, 2017)

Platební neschopnost

Ustanovení § 3 odst. 1 IZ říká:

„Dlužník je v úpadku, jestliže má

- a) více věřitelů a*
 - b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a*
 - c) tyto závazky není schopen plnit*
- (dále jen platební neschopnost).*

Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

- a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo*
- b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo*
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo*
- d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.“* (Richter, 2017)

Pokud se však dlužník splácení (jen) vyhýbá, i když jinak by byl schopen své závazky plnit, o úpadek se nejedná. (Maršíková, 2022)

Předlužení

Druhou formou úpadku je předlužení. V tomto případě však musí být dlužník právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba. Souhrn dluhů musí převyšovat hodnotu majetku dlužníka a stejně jako v případě platební neschopnosti musí mít dlužník více věřitelů. (Maršíková, 2022)

Hrozící úpadek

Hrozící úpadek definuje ustanovení § 3 odst. 5 IZ. Pokud lze předpokládat, že dlužník nebude vzhledem k okolnostem schopen řádně a včas splnit své peněžité závazky, pak se jedná o hrozící úpadek. Dlužník má i v tomto případě možnost podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení a vyhnout se tak budoucím nákladům, které by

vznikly při vymáhání neuhrazených závazků po splatnosti. Insolvenční návrh při hrozícím úpadku může podat pouze dlužník, nikoliv věřitel. (Kozák et al., 2019)

4.2 Způsoby řešení úpadku

Řešení úpadku je možné třemi základními způsoby – konkursem, reorganizací a oddlužením.

Zvláštním způsobem je řešen úpadek finančních institucí, kam se řadí banky, spořitelní a úvěrní družstva, pojišťovny apod. Průběh insolvenčního řízení je v tomto případě složitý a je systémově odlišný od ostatních způsobů řešení úpadku. (Kozák et al., 2019)

Konkurs

Tento způsob řešení úpadku je určen jak pro právnické osoby, tak i pro fyzické osoby. Při konkursu dochází ke zpeněžení majetku dlužníka a následně k uspokojení pohledávek věřitelů. S majetkem nakládá insolvenční správce. Po ukončení konkursu není dlužník osvobozen od zbytku dluhu na rozdíl od oddlužení. (Hásová, 2018)

Reorganizace

Cílem reorganizace je zajistit pokračování provozu dlužníkovy podniku, aby mohl postupně uspokojovat pohledávky věřitelů. Tento způsob úpadku je možný pouze v případě, že je dlužník podnikatel. Reorganizace se týká jeho podniku. (Hásová, 2018)

Oddlužení

Institut oddlužení (neboli lidově osobní bankrot) definuje ustanovení § 389 IZ. Dává šanci dlužníkům na osvobození od uhrazení části dluhů. Mezi základní předpoklady pro oddlužení patří poctivý záměr dlužníka a dostatečná ekonomická nabídka dlužníka; ten musí být schopen měsíčně splácet alespoň odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce, minimálně stejnou částku věřitelům a případně výživné a odměnu za sepsání návrhu na povolení oddlužení (pokud na ni má zpracovatel nárok). Jak již bylo zmíněno ve třetí kapitole, od 24. 4. 2020 bylo oddlužení umožněno i podnikajícím fyzickým osobám bez ohledu na to, zda mají dluhy z podnikání. K případnému nesouhlasu věřitele s pohledávkou z dlužníkovy podnikání se tak již od té doby nepřihlíží (Maršíková, 2022).

„Většina dlužníků se ocitla v úpadku z vlastních příčin, ať již jde o nedostatečnou míru úsilí a schopností věci řešit, ledabylost, nezodpovědnost, případně naivitu. Jeho realizace oddlužením představuje druhou šanci uspořádat své záležitosti s novou startovní linií.“
(Veselá et al, 2021, s. 150)

Z výše uvedených způsobů řešení úpadku vyplývá, že pro občany (jako spotřebitele) připadá v úvahu oddlužení nebo konkurs. Oddlužení je však pro ně výhodnější. Je také nejvyužívanější formou řešení úpadku dlužníka. Pro dlužníky je motivací nový život bez dluhů, který je čeká na konci oddlužení.

5 Průběh procesu oddlužení fyzických osob

5.1 Základní pojmy

Maršíková (2022) definuje základní pojmy insolvenčního řízení následovně:

Insolvenční návrh

Tímto návrhem se zahajuje insolvenční řízení. Podává ho dlužník nebo věřitel. Návrh se podává místně příslušnému insolvenčnímu soudu (krajský soud).

Insolvenční řízení

Předmětem insolvenčního řízení před insolvenčním soudem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení.

Insolvenční rejstřík

Insolvenční rejstřík je veřejně přístupný informační systém spravovaný Ministerstvem spravedlnosti ČR. Najdeme zde seznam dlužníků, insolvenčních správců i obsah insolvenčních spisů.

Insolvenční soud

Jedná se o krajský soud, u kterého probíhá insolvenční řízení. Pokud jde o nepodnikající fyzickou osobu, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu dlužník bydlí (resp. se převážně zdržuje, pracuje zde apod.).

Insolvenční správce

Insolvenční správce je fyzická nebo právnická osoba oprávněna vykonávat funkci na základě povolení vydaného Ministerstvem spravedlnosti ČR. Dohlíží na průběh insolvenčního řízení.

Majetková podstata

Majetkovou podstatou se rozumí (obvykle) dlužníkův majetek, který vlastnil v době zahájení insolvenčního řízení.

Pohledávka nezajištěná

Tato pohledávka není zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty. Za účelem zajištění pohledávky nebylo k majetku dlužníka zřízeno zástavní právo, zadržovací právo, omezení převodu nemovitosti či jiný zajišťovací institut. Vlastník pohledávky je nezajištěným věřitelem.

Pohledávka zajištěná

Pohledávka je zajištěná majetkem, který náleží do majetkové podstaty. Vlastník pohledávky se nazývá zajištěným věřitelem.

Rozvrhové usnesení

Usnesení, kterým je výnos z prodeje majetku rozvržen mezi přihlášené věřitele a je určena výše částek k výplatě jednotlivým věřitelům.

Schůze věřitelů

Schůze věřitelů je nejvyšším orgánem věřitelů v insolvenčním řízení. Rozhoduje o nejzásadnějších záležitostech insolvenčního řízení. Schůzi svolává insolvenční soud.

Věřitelský výbor

Věřitelský výbor je důležitý institut v insolvenčním řízení. Jeho hlavním úkolem je ochrana společného zájmu věřitelů.

Zpráva o přezkumu

Zpráva o přezkumu nahradila v případě oddlužení přezkumné jednání. Při osobním jednání s dlužníkem insolvenční správce projedná své a dlužníkově stanovisko ke každé přihlášené pohledávce a vypracuje zprávu o přezkumu, kterou předkládá ke schválení insolvenčnímu soudu.

5.2 Návrh na povolení oddlužení

Prvním krokem k zahájení procesu oddlužení je podání návrhu na povolení oddlužení.

Nepodnikající fyzické osoby nemají dle ustanovení § 98 odst. 1 IZ na rozdíl od podnikajících subjektů povinnost podat insolvenční návrh v případě zjištění svého úpadku. Pokud se však dlužník rozhodne úpadek řešit oddlužením, podává návrh na povolení oddlužení společně s insolvenčním návrhem prostřednictvím advokáta, notáře, soudního exekutora, insolvenčního správce nebo akreditované osoby. Maximální odměna za sepsání návrhu činí 4000 Kč a v případě společného oddlužení manželů 6000 Kč bez DPH. Výjimkou z povinnosti využít k sepsu a podání návrhu na povolení oddlužení některou z výše uvedených osob je situace, kdy je dlužníkem osoba, která má právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu nebo vykonala zkoušku insolvenčního správce. Takový dlužník má možnost sepsat a podat návrh sám. V případě,

kdy insolvenční návrh podává věřitel, má dlužník možnost podat samostatný návrh na povolení oddlužení (dodatečně) do 30 dnů ode dne doručení insolvenčního návrhu. Návrh na povolení oddlužení se podává na stanoveném formuláři (Příloha 1), který je dostupný na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti (isir.justice.cz). Součástí tohoto návrhu je i insolvenční návrh, tj. návrh na vlastní zahájení insolvenčního řízení. Dlužník tedy neseписuje samostatný insolvenční návrh. Od 1. 1. 2014 je umožněno společné oddlužení manželů. Manželé tak již nepodávají návrhy na oddlužení samostatně, ale společně na jednom formuláři. (Kozák et al., 2019)

Náležitosti návrhu na povolení oddlužení jsou upraveny v ustanovení § 391 IZ. Vedle označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat jsou to údaje o příjmech dlužníka za 12 měsíců zpětně a odhad příjmů v následujících 12 měsících. Dlužník má také možnost navrhnout způsob oddlužení.

Mezi povinné přílohy k návrhu na povolení oddlužení se řadí:

- seznam majetku dlužníka,
- doklady o příjmech dlužníka za posledních 12 měsíců,
- čestné prohlášení dlužníka, že byl při sepisu návrhu na oddlužení poučen o svých povinnostech v insolvenčním řízení,
- v případě společného návrhu manželů písemný souhlas obou manželů s tím, že bude veškerý majetek pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů. (Kozák et al., 2019)

Jestliže je insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení sepsán a podán oprávněnou osobou, je insolvenční řízení zahájeno dnem, kdy dojde návrh věcně příslušnému soudu. Tuto skutečnost oznámí insolvenční soud vyhláškou do 3 dnů ode dne doručení a zveřejní v insolvenčním rejstříku. Insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení posuzuje insolvenční soud samostatně. Je-li insolvenční návrh bezchybný, na řadu přichází posouzení návrhu na povolení oddlužení. Jestliže návrh na povolení oddlužení není podán na stanoveném formuláři, neobsahuje všechny náležitosti nebo nejsou připojeny požadované přílohy, vyzve insolvenční soud dlužníka, respektive jeho zástupce, k opravě nebo doplnění ve stanovené lhůtě. Pokud tak neučiní, insolvenční soud návrh odmítne. (Sprinz, 2019)

5.3 Rozhodnutí o návrhu na povolení oddlužení

5.3.1 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení

Podle ustanovení § 395 IZ insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení z těchto důvodů:

- jestliže je dlužníkem sledován nepoctivý záměr,
- dlužník nebude schopen plnit oddlužení v minimálně nezbytné míře předepsané zákonem (minimální měsíční splátka u dlužníka, který nemá žádnou vyživovací povinnost, činí přibližně 2200 Kč, v případě společného oddlužení manželů 3300 Kč),
- dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení,
- jestliže se jedná o opakovaný návrh, tzn. dlužník v posledních 10 letech prošel procesem oddlužení a byl osvobozen od zbytku dluhu,
- jestliže byl dlužníku v posledních 5 letech návrh na povolení oddlužení zamítnut z důvodu nepoctivého záměru, nebo nebylo z toho důvodu oddlužení schváleno nebo bylo již schválené oddlužení zrušeno,
- v posledních 3 měsících před podáním insolvenčního návrhu vzal dlužník svůj předchozí návrh na povolení oddlužení zpět. (Kozák et al., 2019)

Za nepoctivý záměr lze považovat například zatajení majetku či závazků dlužníka, neuvedení všech příjmů, předchozí trestná činnost, účelové převody majetku na třetí osobu a uměle vytvořená mnohost věřitelů. (Kozák et al., 2019)

Pokud je příjem dlužníka nedostačující, může mu pomoci třetí osoba. Ta se zaváže po dobu trvání oddlužení dlužníkovi poskytovat měsíčně takovou částku, aby tím byla splněna podmínka minimální splátky. (Maršíková, 2022)

5.3.2 Povolení oddlužení

Pokud návrh na povolení oddlužení nevezal dlužník zpět, nebyl odmítnut nebo zamítnut, je oddlužení povoleno. Toto rozhodnutí je ve většině případů spojeno s rozhodnutím o úpadku dlužníka. (Kozák et al., 2019) V této fázi insolvenčního řízení je ustanoven insolvenční správce a věřitelé jsou vyzváni ve lhůtě dvou měsíců k přihlášení svých pohledávek do insolvenčního řízení. Po uplynutí této lhůty insolvenční správce posuzuje oprávněnost přihlášených pohledávek a při osobním jednání s dlužníkem zjišťuje jeho

stanovisko k těmto pohledávkám. Na základě zjištěných skutečností vyhotoví zprávu o přezkumu, kterou předloží insolvenčnímu soudu společně se zprávou pro oddlužení a soupisem majetku. Insolvenční soud zveřejní v insolvenčním rejstříku vyhlášku spolu se zmíněnými zprávami a vyzve věřitele, aby ve lhůtě 7 dní vyjádřili případně námitky proti zprávě o přezkumu a zprávě pro oddlužení. (Maršíková, 2022)

5.4 Rozhodnutí o schválení oddlužení

Jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, insolvenční soud oddlužení neschválí (§ 405 odst. 1 IZ). V tomto případě insolvenční soud rozhodne o způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem nebo insolvenční řízení zastaví. Řešení úpadku konkursem připadá v úvahu jen tehdy, pokud je majetek dlužníka dostačující pro uspokojení věřitelů nebo pokud není splněna tato podmínka, v případě dlužnického insolvenčního návrhu dlužník sám požádá o řešení úpadku konkursem a uhradí zálohu na náklady insolvenčního řízení. Nejsou-li shledány důvody k vydání rozhodnutí podle ustanovení § 405 odst. 1 IZ, insolvenční soud oddlužení schválí. Okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku je zahájen samotný proces průběhu oddlužení. (Sprinz, 2019)

Povinnosti dlužníka po schválení oddlužení

V rozhodnutí o schválení oddlužení jsou dlužníku stanoveny povinnosti, jejichž nesplnění může vést ke zrušení schváleného oddlužení. Při plnění splátkového kalendáře je dlužník povinen:

- nezatajovat žádné příjmy,
 - nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splatit,
 - zachovat si dostatečný příjem, při ztrátě zaměstnání usilovat o získání nových příjmů,
 - vydat insolvenčnímu správci hodnoty získané dědictvím a dary,
 - hlásit insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru změnu bydliště a zaměstnání,
 - vynaložit veškeré úsilí k plnému uspokojení věřitelů,
 - předkládat insolvenčnímu správci přehled svých příjmů za posledních 6 měsíců.
- (Sprinz, 2019)

5.5 Způsob provedení oddlužení

Od 1. 6. 2019 lze řešit oddlužení pouze dvěma způsoby – zpeněžením majetkové podstaty nebo splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty. Předchozí právní úprava umožňovala ještě třetí způsob – pouze plněním splátkového kalendáře.

O způsobu oddlužení mají právo rozhodnout nezajištění věřitelé hlasováním na schůzi věřitelů nebo mimo ni. Pokud tak neučiní, rozhodne insolvenční soud o provedení oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty. (Kozák et al., 2019)

5.5.1 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Při tomto způsobu oddlužení dochází podobně jako u konkursu k prodeji majetkové podstaty dlužníka. Pohledávky zajištěných věřitelů jsou uspokojovány pouze z výtěžku prodeje majetku. Majetek, který dlužník nabyt až po schválení oddlužení, do majetkové podstaty nelze zahrnout. (Kozák et al., 2019)

5.5.2 Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty

Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty dlužník splácí měsíčně určenou částku nezajištěným věřitelům a zároveň dochází k prodeji jeho majetku. Jestliže by výtěžek z prodeje majetku byl nedostačující pro uspokojení věřitelů, dlužník není povinen tento majetek vydat. Stejně tak není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí, pokud jeho hodnota nepřesahuje hodnotu určenou zvláštním předpisem. (Kozák et al., 2019)

5.6 Zrušení schváleného oddlužení

Oddlužení může být zrušeno, jestliže dlužník:

- neplní povinnosti stanovené v rozhodnutí o schválení oddlužení,
- způsobil vznik nového dluhu 30 dní po splatnosti,
- podal návrh na zrušení oddlužení,
- není schopen splácet po dobu 3 měsíců v plné výši alespoň odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce (případně i běžné výživné),
- sleduje nepoctivý záměr. (Maršíková, 2022)

Insolvenční správce po celou dobu oddlužení dohlíží na dlužníka, zda plní zákonem uložené povinnosti. Jestliže nastanou důvody ke zrušení schváleného oddlužení, informuje insolvenční soud a věřitelský výbor. (Sprinz, 2019)

Je-li schválené oddlužení zrušeno, insolvenční soud rozhodne o prohlášení konkursu nebo insolvenční řízení zastaví. Do 30. 6. 2017 byl při zrušení schváleného oddlužení automaticky prohlašován konkurs na majetek dlužníka. Akreditační novelou došlo ke změně podmínek (prázdný konkurs tak už prohlašován být nemusí).

Pokud není majetek dlužníka dostačující k uspokojení věřitelů, rozhodne soud o řešení dlužníkovy úpadku konkursem v těchto případech:

- jestliže se jedná o dlužnický insolvenční návrh,
- dlužník požádal o řešení úpadku konkursem a zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě. (Kozák et al., 2019)

5.7 Splnění oddlužení

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je splněno, jakmile insolvenční správce předloží soudu zprávu o splnění rozvrhového usnesení a jestliže dlužník řádně splnil všechny povinnosti stanovené z rozhodnutí o schválení oddlužení. (Kozák et al., 2019)

Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je splněno až ve chvíli, kdy bude splněn jak splátkový kalendář, tak ukončeno zpeněžení majetku. Oba okamžiky mohou nastat v jinou dobu, ke splnění splátkového kalendáře dojde většinou později. (Schönfeld, 2020)

Podmínky pro splnění oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty definuje § 412a IZ. Oddlužení je splněno, jestliže dlužník:

- splatil alespoň 60 % pohledávek nezajištěných věřitelů v době 3 let (starobní důchodci, invalidní důchodci druhého a třetího stupně a tzv. dětští dlužníci mají také zkrácenou variantu 3 let, u nich ale není vyžadována podmínka splacení 60 % pohledávek nezajištěných věřitelů),
- splatil pohledávky nezajištěných věřitelů v plné výši,
- setrval v oddlužení po dobu 5 let. (Maršíková, 2022)

Insolvenční správce doručí insolvenčnímu soudu zprávu o splnění oddlužení (Příloha 2), kde zároveň doporučí, jak rozhodnout. Jestliže dlužník v době 5 let trvání oddlužení

nesplatí alespoň 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů, insolvenční soud posuzuje, zda dlužník vynaložil veškeré úsilí k plnému uspokojení pohledávek věřitelů. Pokud jsou splněny podmínky uvedené v § 412a IZ, insolvenční soud vydá rozhodnutí o splnění oddlužení a současně dlužníka osvobodí od placení zbytku dluhu. Tím je celý proces oddlužení ukončen. Může však dojít i k situaci, kdy oddlužení do této fáze nedospěje, a to z důvodu nesplnění podmínek stanovených pro splnění oddlužení. V tomto případě vydá insolvenční soud usnesení o nesplnění oddlužení. (Kozák et al., 2019)

6 Statistická data osobních bankrotů

Tato část bakalářské práce se zabývá zkoumáním dat o insolvenčních (zejména o oddlužení), jejich zhodnocením a podrobení analýze. V kapitole 6.1 jsou krátce shrnuta data oddlužení všeobecně bez ohledu na to, zda se jedná o fyzické osoby podnikatele či nepodnikatele. Vycházel jsem z dat společnosti Insolcentrum. Kapitola 6.2 se již týká konkrétně oddlužení spotřebitelů v ČR. Jako podklad byla použita data z hotových statistik společnosti CRIF. Kapitola 6.3 je zaměřena na oddlužení spotřebitelů v Jihočeském kraji. Zde byl proveden vlastní sběr dat z insolvenčního rejstříku. Jelikož insolvenční rejstřík neumožňuje filtrování údajů pouze za spotřebitele, bylo nutné výstupy nejprve očistit od podnikajících fyzických osob.

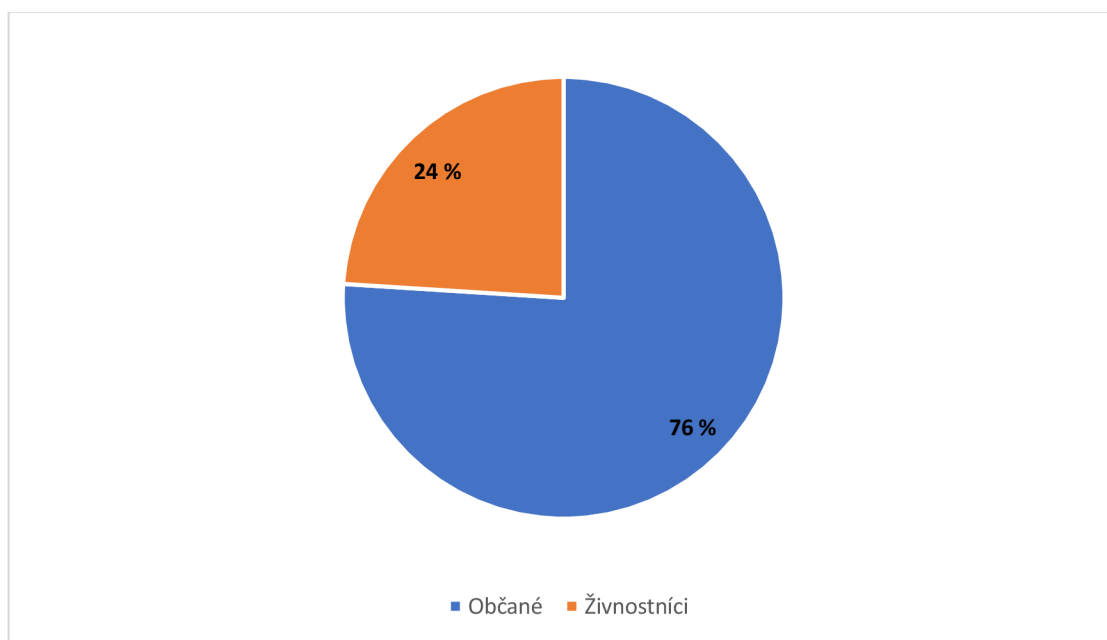
V této části bakalářské práce budou rovněž ověřeny hypotézy, jak již bylo řečeno v úvodu.

6.1 Bilance oddlužení 2008-2022

Za 15 let existence insolvenčního zákona bylo dle společnosti Insolcentrum uskutečněno 282,7 tisíc povolených oddlužení, počet splněných oddlužení pak dosáhl 147,8 tisíc. Za uvedené období pouze 9 % dlužníků přestalo splácet a proces oddlužení jim byl zrušen. Uspokojení pohledávek ve výši 100 % se podařilo uhradit 28,5 % dlužníků. Probíhajících oddlužení k 31. 12. 2022 bylo 107,2 tisíc. Oddlužení se dotklo 1,23 % občanů nad 15 let. (Insolcentrum, 3. 1. 2023b)

Od 1. 1. 2014 bylo umožněno oddlužení i pro fyzické osoby podnikatele, pokud neměly dluhy z podnikání, a od 24. 4. 2020 odpadla i tato podmínka. Na následujícím grafu vidíme, že převážná většina povolených oddlužení připadá na nepodnikající fyzické osoby. Pouze 24 % oddlužení tvoří živnostníci.

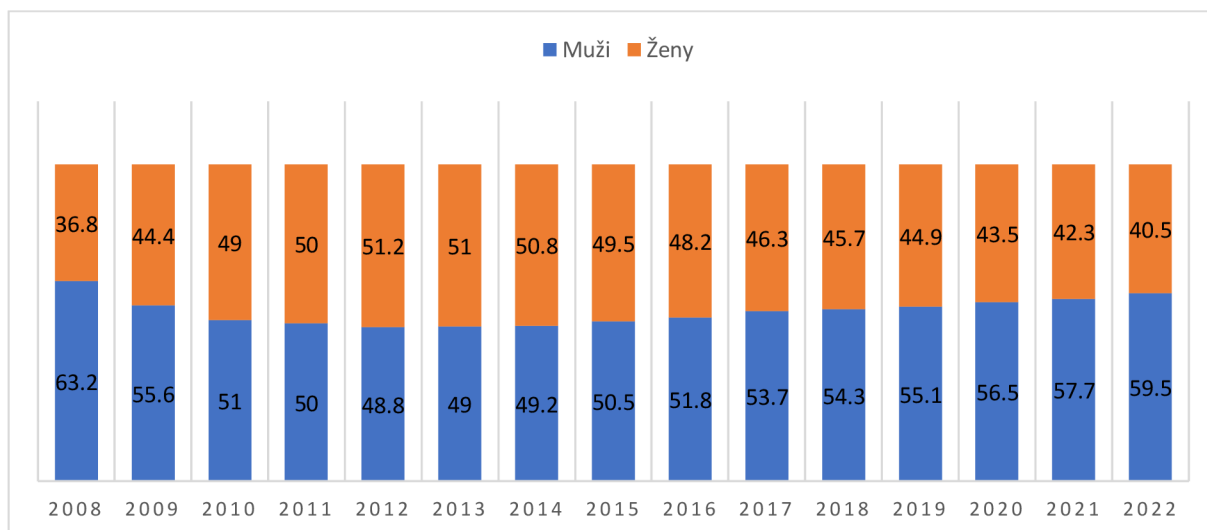
Graf 2: Povolená oddlužení (občané vs. živnostníci)

Zdroj: Insolcentrum, vlastní zpracování

V roce 2008 bylo v oddlužení o 26 % více mužů, poté se začal rozdíl zmenšovat. V letech 2010–2015 byl poměr mužů a žen téměř vyrovnaný. V roce 2022 bylo v oddlužení opět výrazně více mužů, téměř o 20 %.

Graf 3: Poměr mužů/ženy (v %)

Zdroj: Insolcentrum

6.2 Osobní bankroty občanů v České republice v letech 2008 až 2022

Podané návrhy na osobní bankrot

Nejnižší počet podaných návrhů byl zaznamenán v roce 2008. To ale bylo způsobeno nedostatečnou informovaností občanů v prvním roce existence insolvenčního zákona. Jelikož institut oddlužení byla novinka, pro občany to byla zpočátku velká neznámá.

Počet podaných návrhů za dobu účinnosti insolvenčního zákona postupně narůstal, až svého vrcholu dosáhl v roce 2013, kdy bylo podáno 25 133 návrhů. Poté začal počet žádostí klesat až do roku 2018, kdy byl počet žádostí nejnižší od roku 2011.

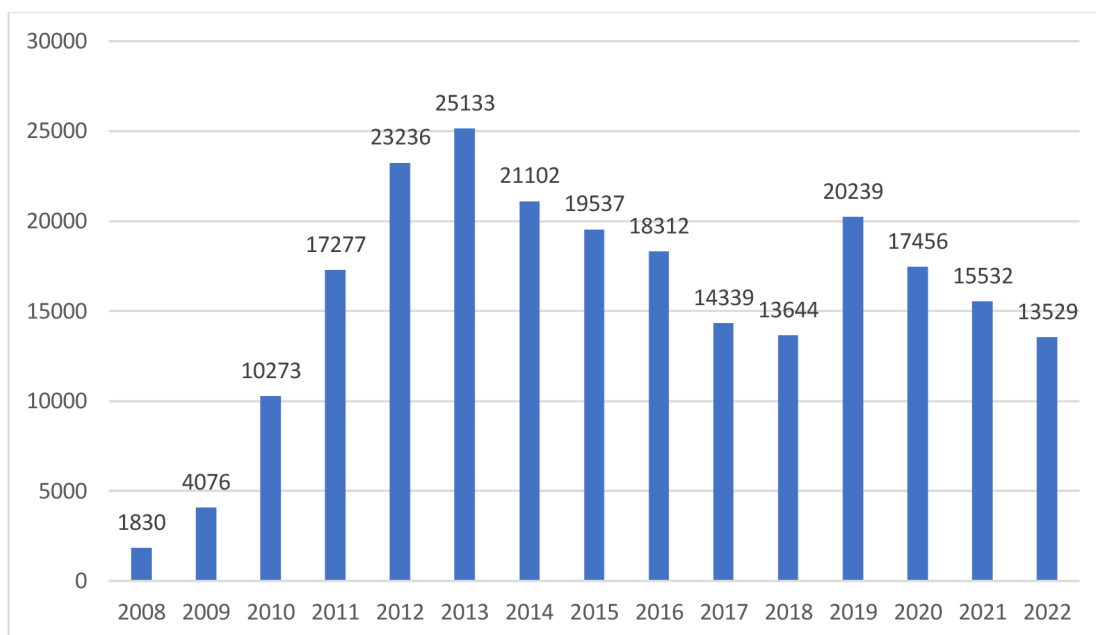
Na poklesu podaných žádostí se odrazily změny insolvenčního zákona. První z nich byla revizní novela, účinná od 1. 1. 2014. Ta zavedla institut společného oddlužení manželů. Manželé místo dvou samostatných návrhů podávají jeden společný návrh. Tím došlo ke snížení počtu žádostí (přestože faktický počet dlužníků tak výrazně nepoklesl = pouze se manželé od té doby započítávají jako jeden dlužník).

Další novelou, která měla vliv na pokles počtu žádostí, byla akreditační novela, jež vstoupila v účinnost k 1. 7. 2017 a zpřísnila podmínky pro podání návrhu na povolení oddlužení. Dlužník, který nemá právnické nebo ekonomické vzdělání v magisterském studijním programu, již nemůže podat návrh na povolení oddlužení sám, ale pouze prostřednictvím advokáta, insolvenčního správce, exekutora, notáře nebo akreditované osoby.

Prudký nárůst zaznamenal rok 2019, kdy došlo ke schválení oddlužovací novely. Meziroční nárůst činil 48 %. Jelikož došlo ke zrušení minimální hranice úhrady pohledávek nezajištěných věřitelů, stalo se oddlužení dostupnější pro více dlužníků.

Všechny tyto změny jsou patrné z následujícího grafu.

Graf 4: Návrhy na osobní bankrot (spotřebitelé)

Zdroj: CRIF, vlastní zpracování

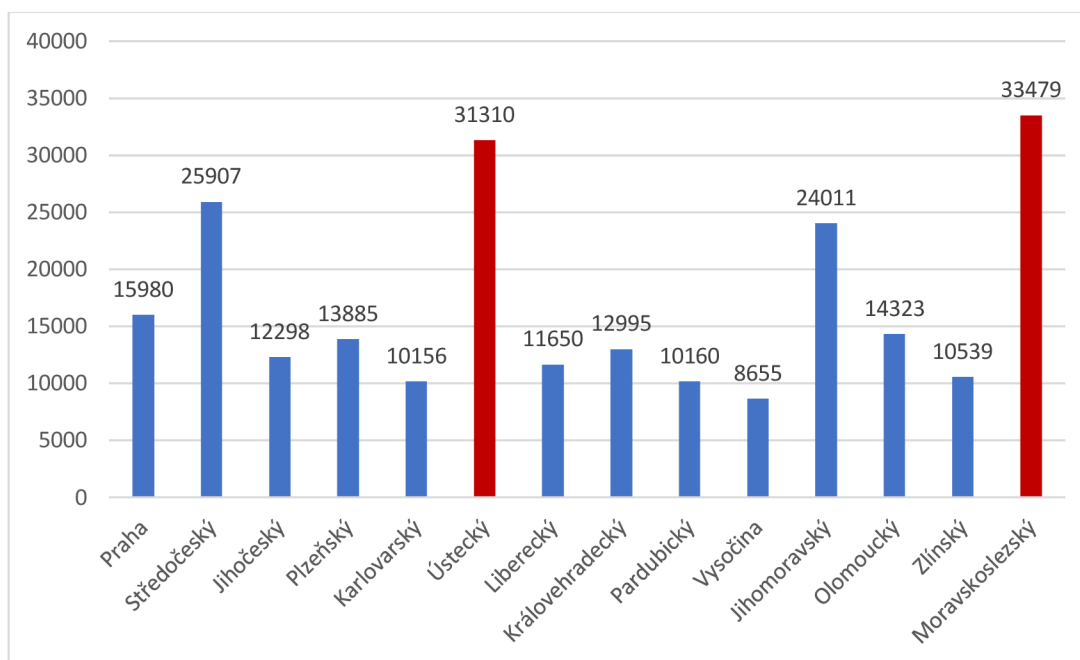
Podané žádosti dle krajů

Návrh na povolení oddlužení podává dlužník u místně příslušného krajského soudu, nejčastěji v jehož obvodu se nachází bydliště dlužníka.

Za sledované období bylo nejvíce žádostí podáno v Moravskoslezském kraji, kde za 15 let projevilo zájem o oddlužení 33 479 občanů. Následuje kraj Ústecký s počtem 31 310 žádostí. V přepočtu na počet obyvatel nad 15 let je nejzasazenějším kraj Ústecký.

Nejméně žádostí bylo podáno v Kraji Vysočina (8 655 žádostí), kraji Karlovarském (10 156 žádostí) a v kraji Pardubickém (10 160 žádostí).

Graf 5: Návrhy na osobní bankrot v krajích v období 2008-2022 (spotřebitelé)

Zdroj: CRIF, vlastní zpracování

Zadluženost domácností a neschopnost dluhy splácet souvisí evidentně s nezaměstnaností. Jak vidíme v Tabulce 1, z dlouhodobého hlediska je nejvyšší nezaměstnanost v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. V těchto oblastech vedou i počty žádostí o osobní bankrot.

Tabulka 1: Nezaměstnanost v krajích (v %)

Území, kraj	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hl. m. Praha	1,82	3,24	3,61	3,59	4,16	5,14	5,03	4,20	3,35	2,34	1,93	1,90	3,51	2,76	3,04
Středočeský	3,43	5,51	6,09	5,62	6,13	6,90	6,36	5,41	4,31	3,17	2,64	2,44	3,52	2,98	3,23
Jihočeský	3,65	5,92	6,39	5,81	6,38	7,10	6,20	5,07	4,28	3,09	2,38	2,31	3,19	2,82	2,98
Plzeňský	3,98	6,50	6,64	5,75	5,94	6,45	5,70	4,62	3,56	2,55	2,12	2,33	3,36	2,78	2,94
Karlovarský	5,82	8,66	8,94	7,98	8,51	9,33	8,21	7,06	5,45	3,47	2,93	2,74	5,45	4,18	4,24
Ústecký	7,32	9,87	10,23	9,79	10,47	11,47	10,67	8,91	7,79	5,39	4,50	3,90	5,46	5,08	5,54
Liberecký	5,03	8,29	8,06	7,34	7,75	8,46	7,72	6,36	5,17	3,76	3,18	2,95	4,06	3,66	3,97
Královéhradecký	3,62	5,96	6,28	5,68	6,55	7,31	6,36	4,96	3,76	2,72	2,31	2,38	3,11	2,83	3,10
Pardubický	4,50	7,32	7,45	6,50	7,03	7,45	6,22	5,14	4,04	2,83	2,19	2,20	2,92	2,45	2,86
Vysočina	4,72	7,72	8,10	7,16	7,63	8,05	7,35	6,22	5,17	3,80	3,02	2,70	3,31	2,99	3,08
Jihomoravský	5,08	8,05	8,45	7,61	8,15	8,94	8,25	7,01	6,11	4,60	3,86	3,48	4,55	4,02	4,36
Olomoucký	4,89	8,86	9,08	8,33	8,93	9,79	8,82	7,01	5,94	4,35	3,37	2,94	4,11	3,35	3,63
Zlínský	4,53	7,98	7,91	7,00	7,82	8,34	7,36	5,98	4,92	3,43	2,61	2,43	3,22	2,73	2,89
Moravskoslezský	6,08	8,88	9,04	8,31	9,18	10,47	9,80	8,56	7,45	5,77	4,65	4,44	5,55	5,14	5,12

Zdroj: ČSÚ

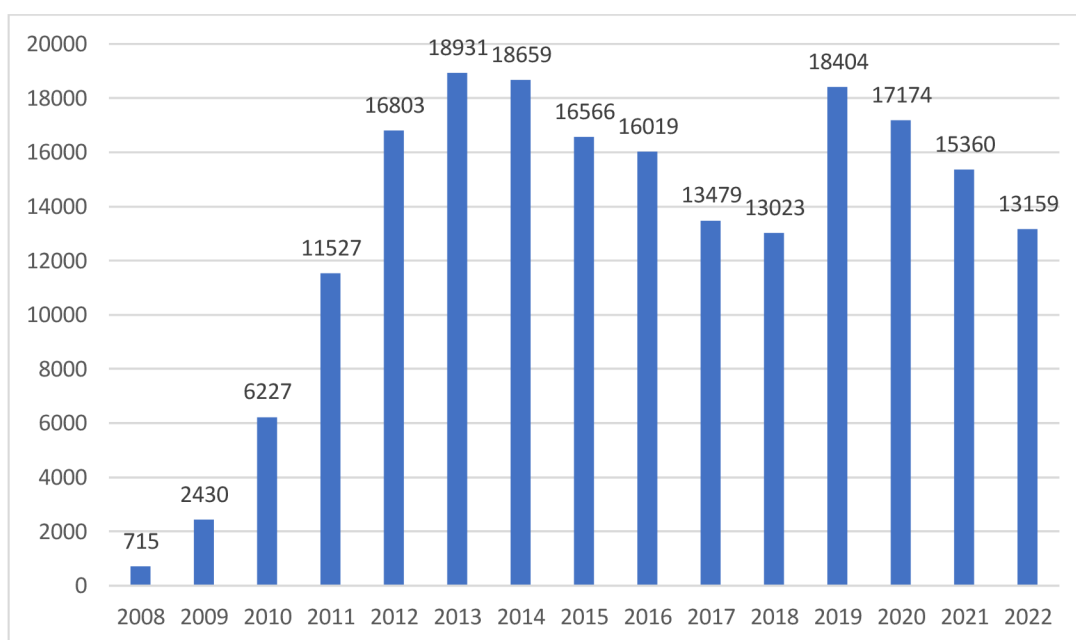
Úspěšnost návrhů oddlužení

Stejně jako počet návrhů na povolení oddlužení rostl i počet osobních bankrotů. Z celkového počtu 235 515 podaných návrhů na oddlužení jich bylo schváleno 198 476, což představuje 84,27 %.

V prvních letech existence insolvenčního zákona byl počet schválených osobních bankrotů výrazně nižší než počet žádostí. Postupně se ale začal rozdíl vyrovnávat. Zde se opět nejvíce projevila oddlužovací novela a zmírnění podmínek pro vstup do oddlužení.

Zatímco v roce 2008 činil počet bankrotů 39 % z počtu podaných žádostí, v roce 2022 to bylo 97 %.

Graf 6: Vyhlášené osobní bankroty (ČR)

Zdroj: CRIF, vlastní zpracování

6.3 Osobní bankroty občanů v Jihočeském kraji 2017-2022

Návrhy na povolení oddlužení

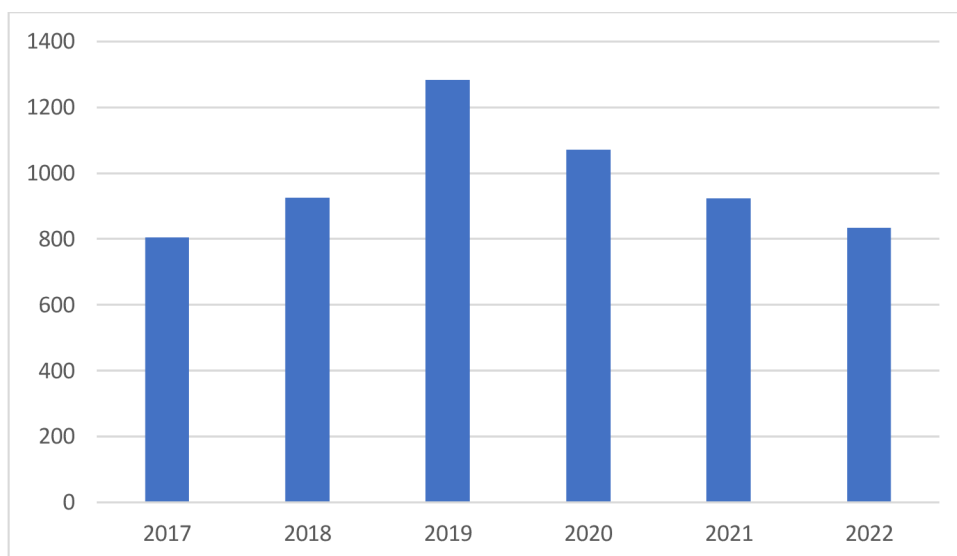
Návrh na povolení oddlužení se podává u Krajského soudu v Českých Budějovicích.

I zde byl zaznamenán výrazný nárůst v počtu podaných návrhů v roce 2019, kdy došlo ke zrušení minimální hranice 30 % uspokojení pohledávek věřitelů.

Návrhy tedy nově podávali i občané, kteří by jinak podmínky oddlužení nesplnili. Od roku 2020 ale opět dochází k poklesu žádostí. Většina dlužníků nejspíš čeká na přijetí

novely insolvenčního zákona, jež by měla přinést výhodnější podmínky pro dlužníky, obzvláště zkrácení doby oddlužení na 3 roky.

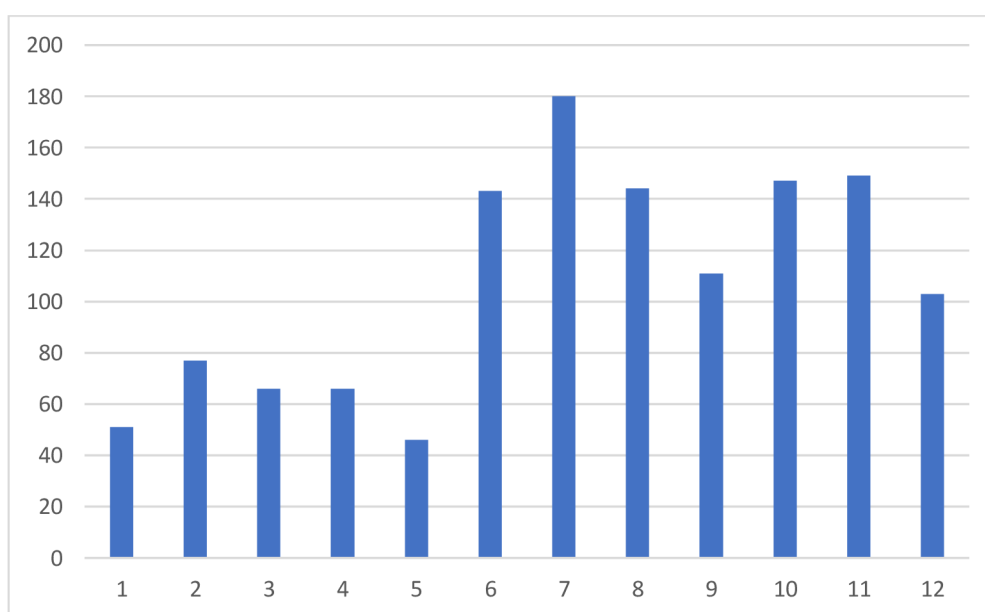
Graf 7: Počet návrhů na povolení oddlužení (Krajský soud v ČB)

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Pro zajímavost jsem zpracoval samostatně rok 2019 po měsících, kde vidíme skokový nárůst žádostí od měsíce června, po přijetí oddlužovací novely, kdy bylo podáno 143 návrhů na povolení oddlužení a v měsíci červenci se počet ještě zvýšil na 180 žádostí. Z grafu je patrné, jak dlužníci čekali na přijetí oddlužovací novely.

Graf 8: Počet návrhů na povolení oddlužení v roce 2019 (Krajský soud v ČB)

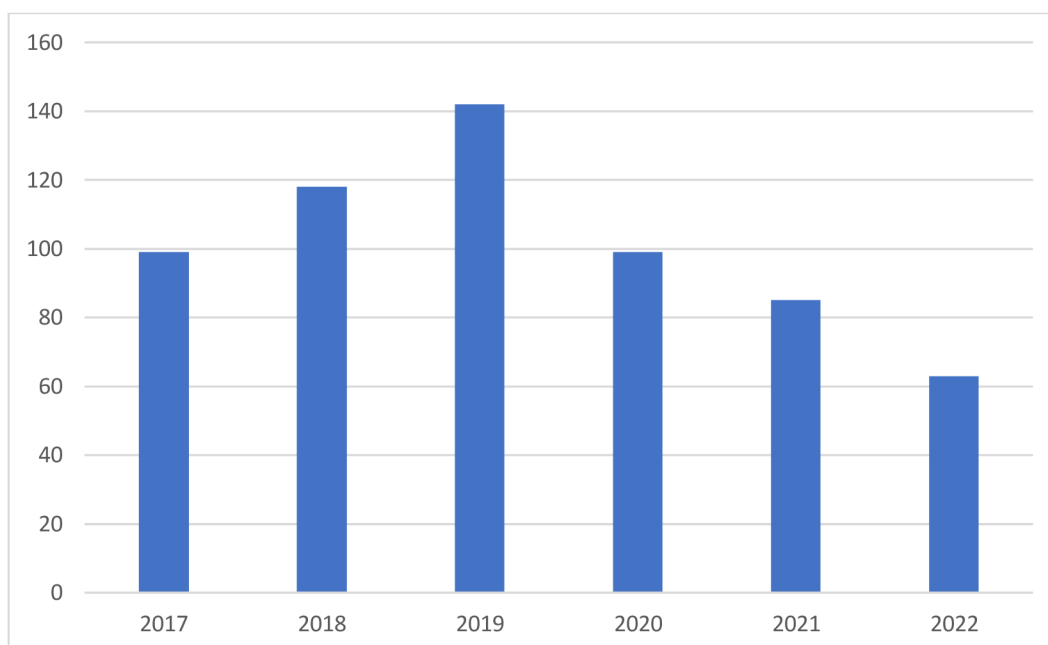
Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Společné oddlužení manželů

Od 1. 1. 2014 mohou občané využít institutu společného oddlužení manželů. I když dluhy vznikly za dobu manželství pouze jednomu z manželů, dluhy vzniklé za manželství jsou dluhy společné. Pokud dluhy vznikly oběma manželům, sjednotí se a sečtou. Manželé tak nemusí podávat 2 samostatné návrhy.

Počet manželů vstupujících do oddlužení společně dosáhl maxima v roce 2019, kdy počet žádostí činil 142. Poté následuje pokles až do roku 2022.

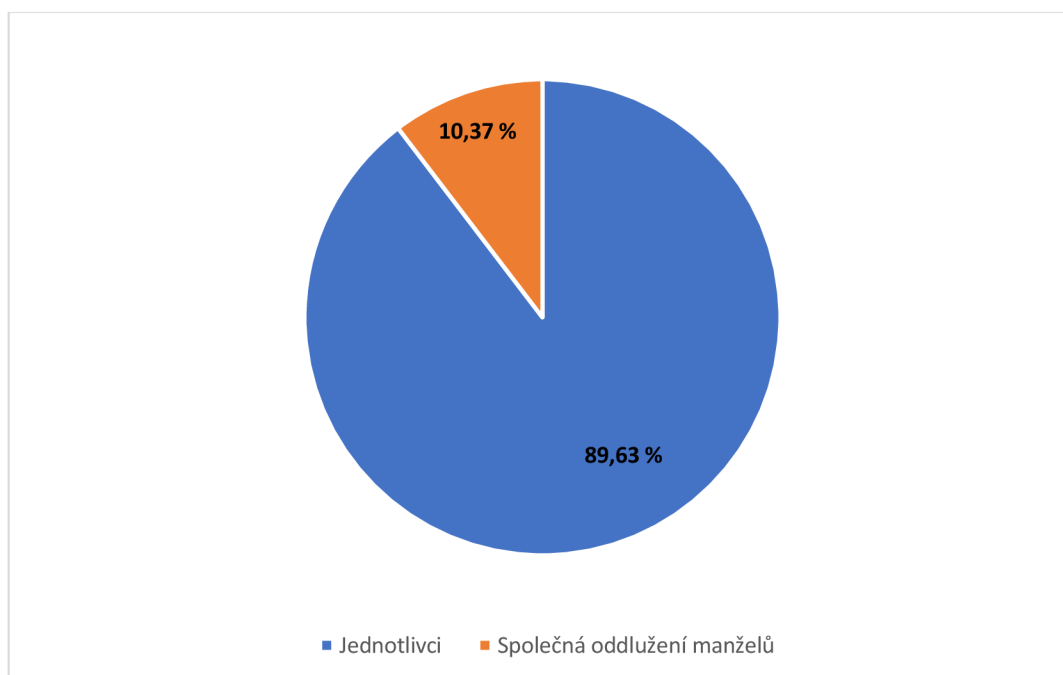
Graf 9: Společné oddlužení manželů (Krajský soud v ČB)

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Následující graf znázorňuje procentuální zastoupení společných oddlužení manželů ze všech podaných návrhů.

Graf 10: Podíl na podání návrhů (jednotlivci vs. společné oddlužení manželů)

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Zamítnuté návrhy na povolení oddlužení

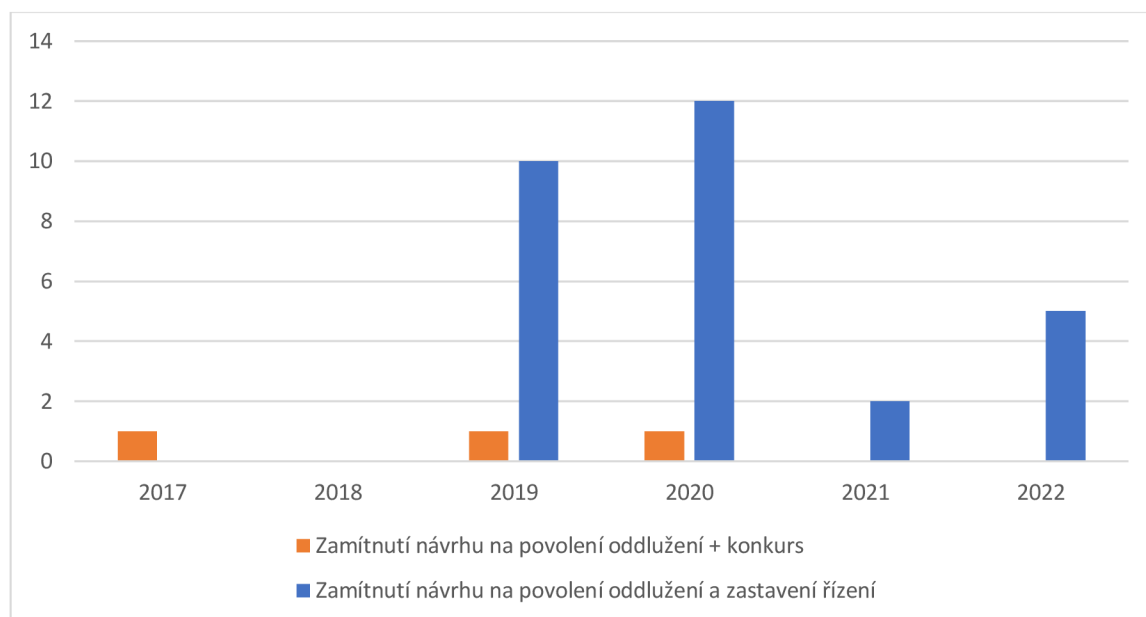
Po podání návrhu na povolení oddlužení insolvenční soud buď oddlužení povolí, nebo v horším případě návrh na povolení oddlužení zamítne. Těchto případů naštěstí není mnoho, z celkového počtu 5 842 žádostí za sledované šestileté období u Krajského soudu v Českých Budějovicích zamítnuté návrhy netvoří ani 1 %.

Za období 2017–2022 bylo v Jihočeském kraji zamítnuto 32 návrhů na povolení oddlužení občanů. Nejvíce v roce 2019 a 2020, tedy v době, kdy po schválení oddlužovací novely dosahovaly počty žádostí maxima. Naopak v roce 2018 nebyl zamítnutý žádný návrh. Téměř ve všech případech se jednalo o dlužnický insolvenční návrh, pouze 1 byl věřitelský.

U 29 zamítnutých návrhů bylo ukončeno insolvenční řízení, ve 3 případech byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka, což je necelých 10 % z celkového počtu.

Ve většině případů byla důvodem pro zamítnutí nedostatečná ekonomická nabídka dlužníka.

Graf 11: Zamítnuté návrhy na povolení oddlužení

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

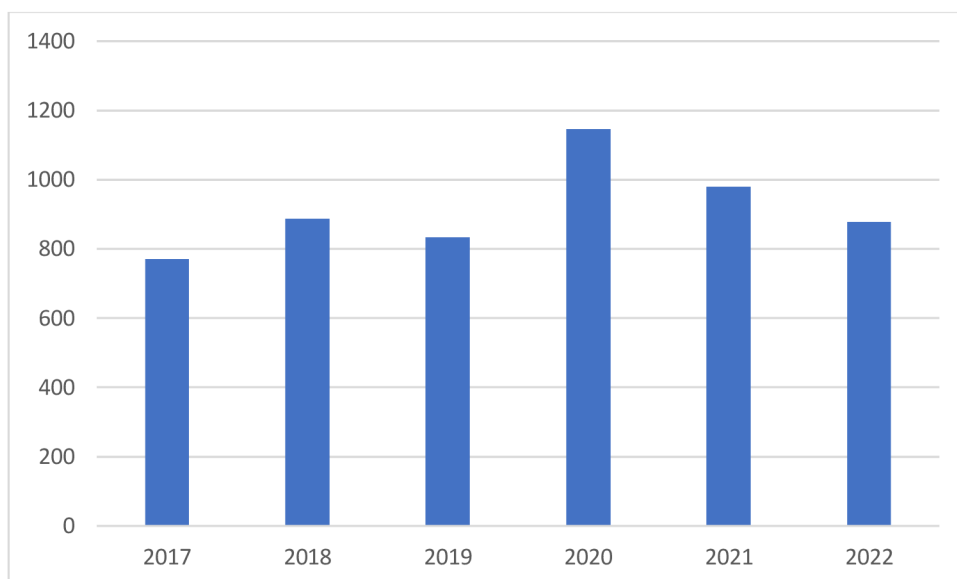
Úspěšnost návrhů na povolení oddlužení

Ačkoli schválení oddlužení předchází fáze povolení oddlužení, pro dlužníka je zásadní až jeho schválení. Od tohoto okamžiku je zahájen samotný proces průběhu oddlužení.

Za sledované období bylo schváleno 5 492 návrhů na povolení oddlužení občanů bez ohledu na způsob plnění. Největší počet schválených žádostí byl zaznamenán v roce 2020. Tady vidíme rozdíl oproti podaným návrhům, kdy největší počet žádostí byl podán v roce 2019 po schválení oddlužovací novely. Ke schválení oddlužení dochází ale s určitým zpožděním od podání návrhu. To může být důvodem vysokého počtu schválených oddlužení až v roce 2020.

K neschválení oddlužení došlo u 190 dlužníků, z toho u 39 insolvenční soud prohlásil konkurs, u ostatních došlo k zastavení řízení.

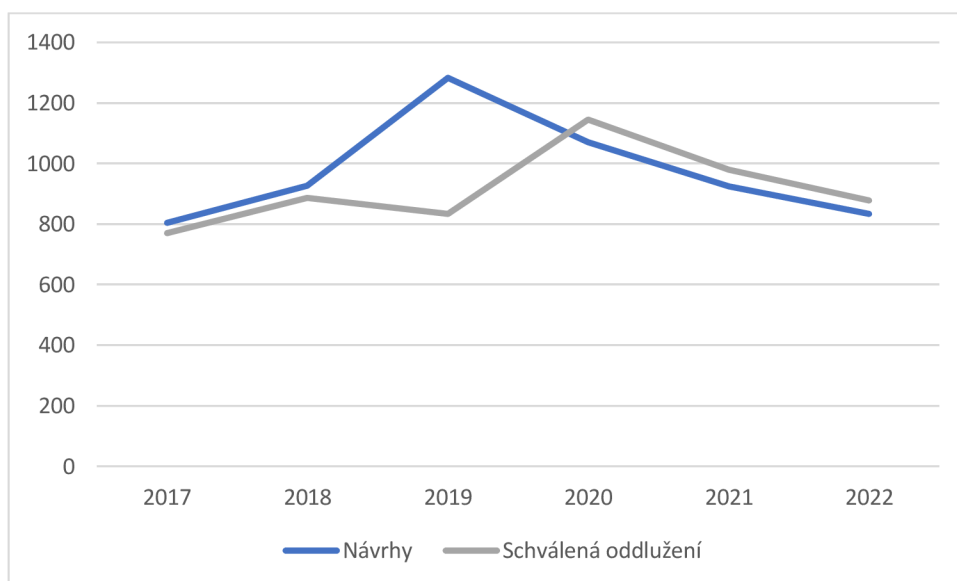
Graf 12: Schválené návrhy na povolení oddlužení

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Na následujícím grafu vidíme pro porovnání vývoje počtu návrhů a schválených oddlužení.

Graf 13: Návrhy a schválená oddlužení

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Způsob oddlužení

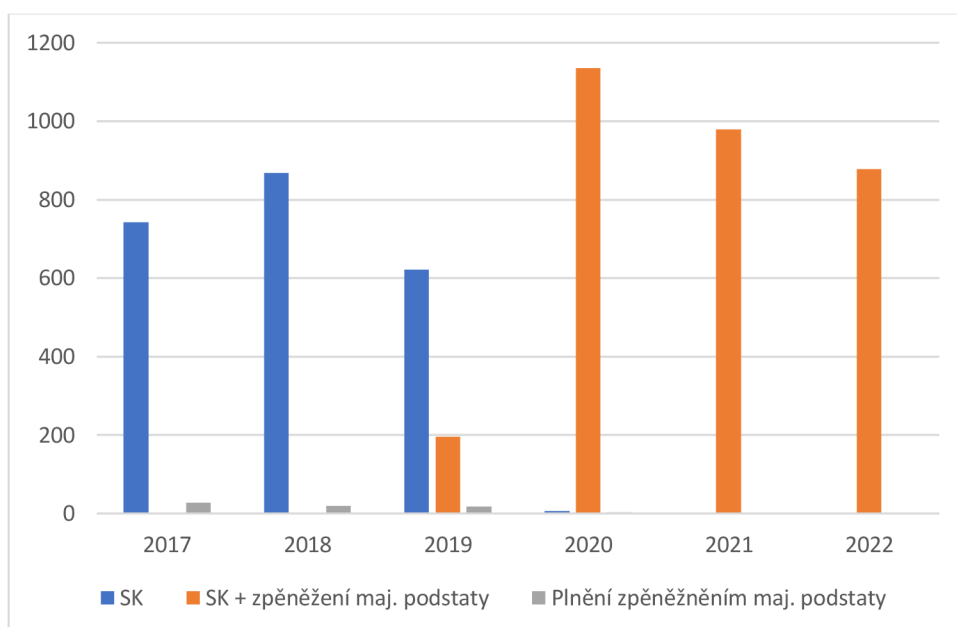
Do roku 2019 výrazně převažoval způsob plnění splátkovým kalendářem. Od roku 2020 to pak bylo plnění splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty.

Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty probíhalo jen minimálně, a to pouze v 69 případech. Od roku 2017 jde o klesající tendenci. V roce 2021 to dokonce nebyl ani jeden případ ze všech schválených oddlužení.

Přestože od 1. 6. 2019 již není umožněno plnění pouze splátkovým kalendářem, i po tomto datu několik dlužníků mělo schválený tento způsob oddlužení. Jednalo se o situaci, kdy usnesení o úpadku bylo vydáno před tímto datem a rozhodný byl v tomto případě insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019.

Zobrazení počtu dlužníků dle schváleného způsobu oddlužení znázorňuje Graf 14.

Graf 14: Způsob oddlužení

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Zrušení schváleného oddlužení

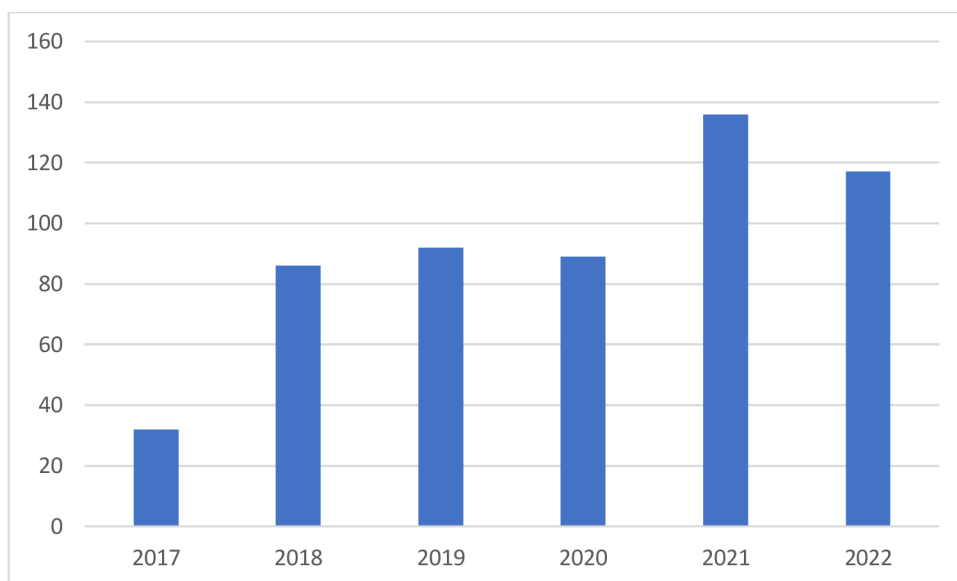
V průběhu oddlužení je možné schválené oddlužení zrušit, pokud dlužník neplní povinnosti dané zákonem.

Za sledované období bylo v Jihočeském kraji zrušeno 552 schválených oddlužení. Mezi nejčastějšími příčinami zrušení byla dlužníková neschopnost splnit podstatnou část splátkového kalendáře a neplnění povinností stanovených v rozhodnutí o schválení oddlužení.

Další důvody zrušení oddlužení, kterými jsou nepoctivý záměr dlužníka, vznik nového dluhu po splatnosti nebo o zrušení požádal sám dlužník, byly zastoupeny v menší míře.

Rekordní byl rok 2021, který zaznamenal 136 zrušených oddlužení občanů. Nejnižší počet byl v roce 2017 s pouhými 32 zrušenými oddluženími.

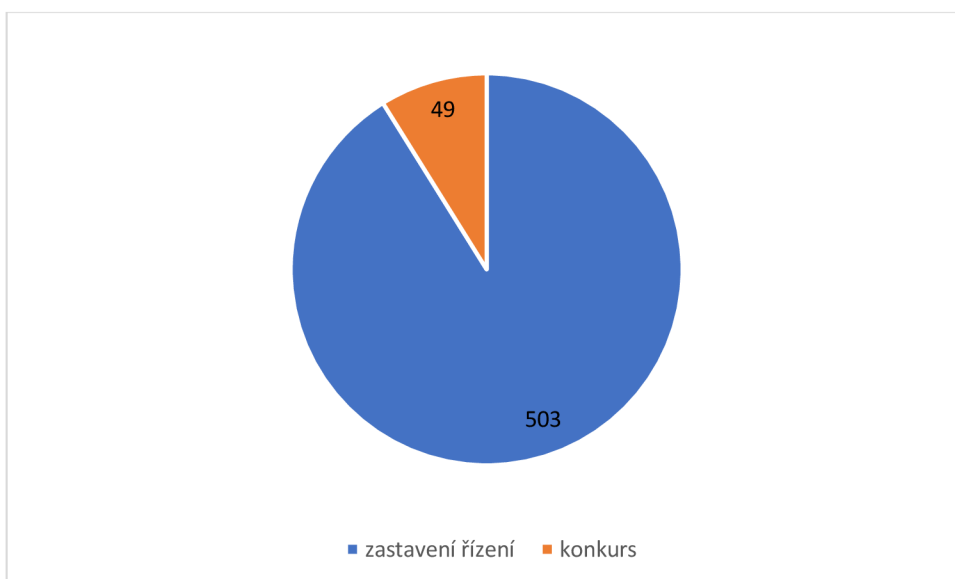
Graf 15: Zrušení schváleného oddlužení

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Ve většině případů došlo po zrušení oddlužení k zastavení řízení, konkurs byl prohlášen ve 49 případech. Nejvíce konkursů bylo prohlášeno v roce 2017. Zde se však projevila změna insolvenčního zákona platná od 1. 7. 2017. Do té doby insolvenční soud při zrušení schváleného oddlužení automaticky prohlašoval na majetek dlužníka konkurs, po tomto datu již jen za zákonem stanovených podmínek.

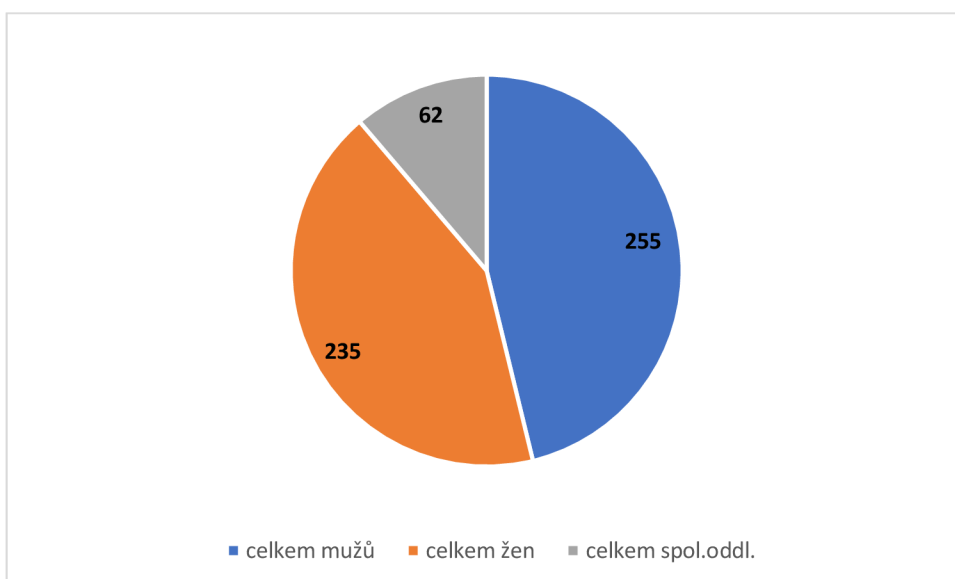
Graf 16: Zrušení oddlužení – zastavení řízení vs. konkurs

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Nejvíce zrušených oddlužení připadá na muže, ačkoli oproti ženám není tento rozdíl výrazný.

Graf 17: Zrušení oddlužení – muži vs. ženy vs. spol. oddlužení manželů

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Oddlužení bylo zrušeno 255 mužům, 235 ženám a společných oddlužení manželů bylo 62.

Splnění oddlužení

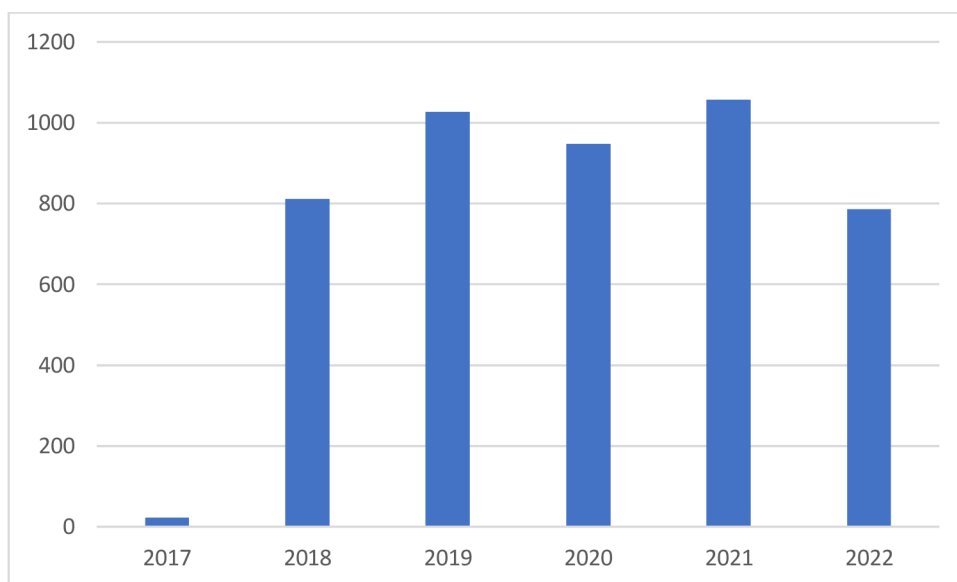
Pokud dlužník poctivě splácí a dodržuje stanovené podmínky oddlužení, dojde až do konečné fáze, a tou je splnění oddlužení.

Jak je patrné z Grafu 18, neúspěšnější z tohoto pohledu byl rok 2021, kdy oddlužení splnilo 1 056 dlužníků. Druhým neúspěšnějším byl potom rok 2019.

Ve většině případů se jedná o splnění oddlužení po 5letém splácení dlužníka, a došlo tak k odpuštění zbývajících dluhu.

Tyto osoby pak mohly začít s čistým štítem. Je na nich samotných, aby se poučily a do podobné situace se již nedostaly.

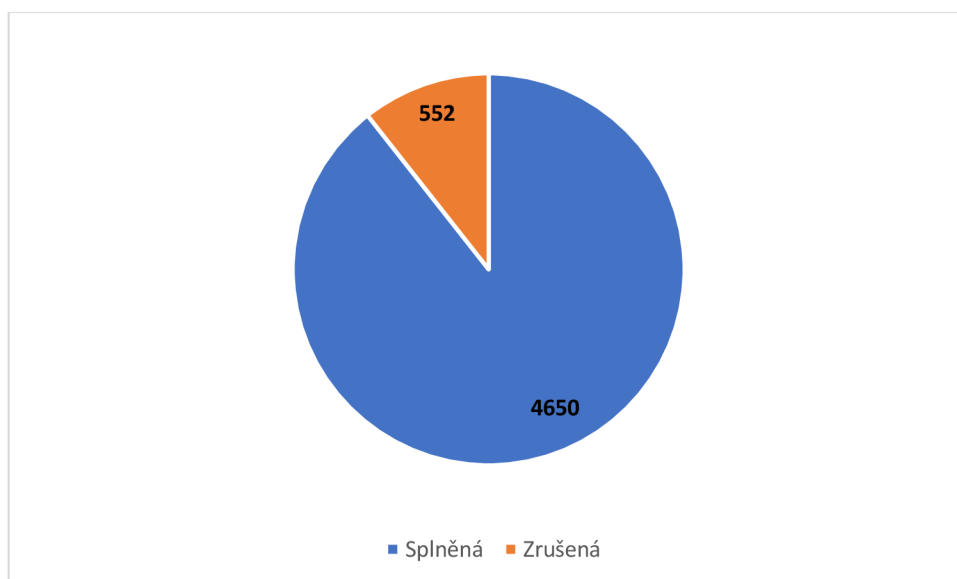
Graf 18: Splněná oddlužení

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Za sledované období bylo splněno 4 650 oddlužení, zrušeno 552.

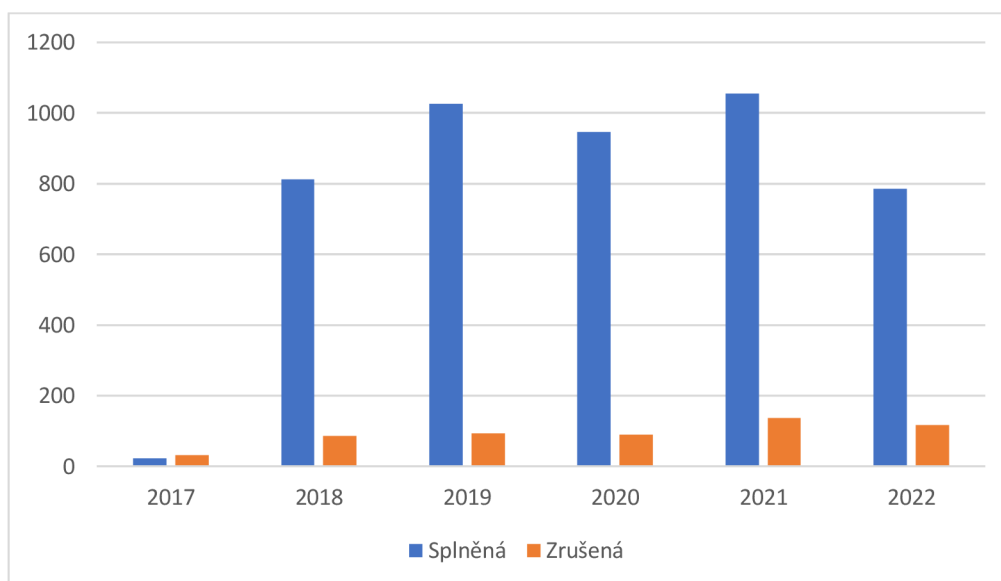
Graf 19: Splněná a zrušená oddlužení celkově

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Následující graf znázorňuje porovnání splněných a zrušených oddlužení za posledních 6 let.

Graf 20: Splněná a zrušená oddlužení v jednotlivých letech

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Míra uspokojení pohledávek věřitelů

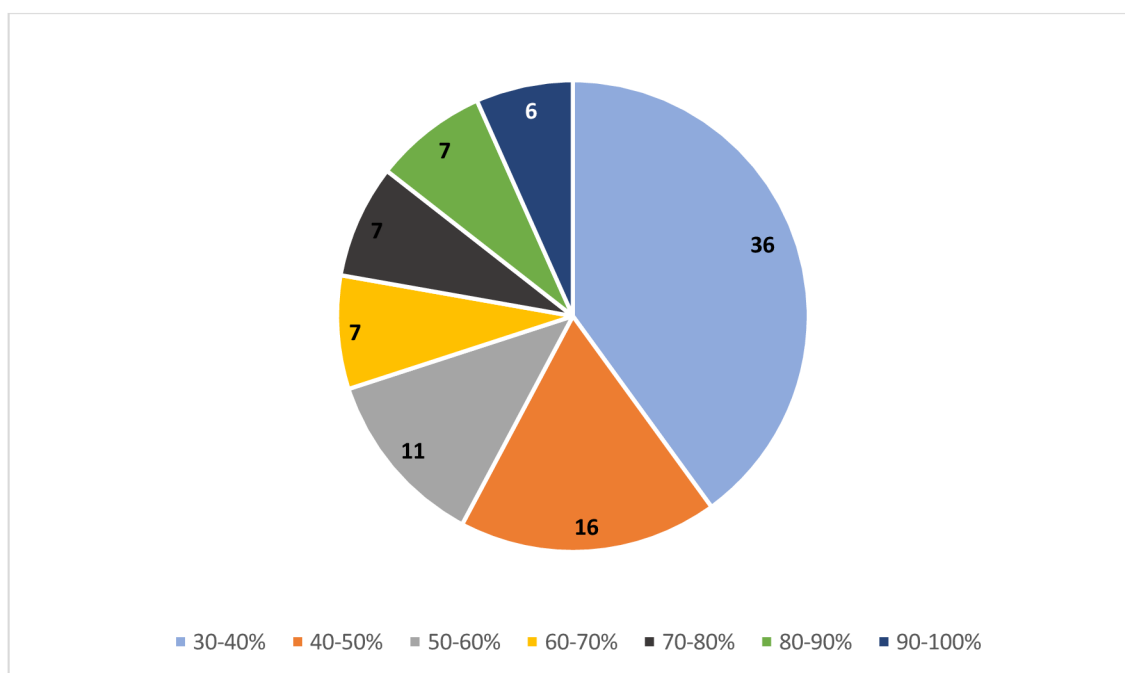
V každém roce jsem náhodně vybral v insolvenčním rejstříku 15 dlužníků jako vzorek pro zjištění míry uspokojení věřitelů, celkem tedy 90 dlužníků. Následně jsem zkoumal

míru a výši uspokojení pohledávek věřitelů. Tyto informace je možné nalézt ve zprávě o splnění oddlužení, kterou podává insolvenční správce insolvenčnímu soudu.

Nejvíce dlužníků splnilo oddlužení v rozmezí 30 až 40 % pohledávek nezajištěných věřitelů, následuje pásmo ve výši 40 až 50 %. Pouze 6 osob uhradilo pohledávky z 90 až 100 %.

Počet dlužníků dle míry uspokojení pohledávek znázorňuje následující graf.

Graf 21: Míra uspokojení pohledávek (počet dlužníků dle vybraného vzorku)

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

Nejvyšší dlužná částka byla 1 762 378 Kč, nejnižší 100 298 Kč.

Průměrná výše dluhu těchto 90 osob činila 576 734 Kč, uspokojeno bylo v průměru 303 492 Kč nezajištěných pohledávek. Pohledávky v plné výši uhradily pouze 4 osoby.

Nejčastěji si dlužníci půjčovali částku ve výši 300 000 až 600 000 Kč.

V Tabulce 2 vidíme u každého dlužníka celkovou výši dluhu, míru uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů a splacenou částku.

Tabulka 2: Míra uspokojení nezajištěných pohledávek

	výše dluhu	míra uspok. %	výše uspokoj.		výše dluhu	míra uspok. %	výše uspokoj.
1	168 481	100	168 481	46	191 927	37	71 013
2	1 291 872	42,26	545 945	47	387 300	39	151 047
3	679 024	34	230 868	48	1 332 883	40	533 153
4	624 695	39	243 631	49	856 534	31,97	273 834
5	720 389	63	453 845	50	361 567	33	119 317
6	1 257 725	35,56	447 247	51	1 625 975	52	845 507
7	404 415	33	133 457	52	826 607	30	247 982
8	272 909	47	128 267	53	432 571	86,59	374 563
9	1 006 080	30	301 824	54	429 552	85	365 119
10	917 958	50,53	463 844	55	869 675	73	634 863
11	892 185	88	785 123	56	834 412	33,66	280 863
12	306 629	31	95 055	57	619 712	89	551 544
13	454 021	36,11	163 947	58	450 166	89	400 648
14	564 587	71	400 857	59	271 658	40	108 663
15	844 839	54	456 213	60	1 101 712	49	539 839
16	468 784	56	262 519	61	354 010	58	205 326
17	343 343	80	274 674	62	575 935	31	178 540
18	1 190 049	49	583 124	63	484 778	56,82	275 451
19	522 703	31	162 038	64	661 601	33,55	221 967
20	1 004 700	73	733 431	65	893 439	32,1	286 794
21	212 916	31	66 004	66	431 063	32,55	140 311
22	261 440	83	216 995	67	154 611	45,76	70 750
23	557 864	69	384 926	68	390 367	61,87	241 520
24	664 155	71	471 550	69	181 081	45,69	82 736
25	831 642	45	374 239	70	773 448	38,22	295 612
26	638 352	33	210 656	71	389 216	60,21	234 347
27	100 298	41	41 122	72	1 762 378	40,12	707 066
28	1 219 220	56	682 763	73	834 508	43,94	366 683
29	485 081	100	485 081	74	538 215	95,8	515 610
30	367 235	48	176 273	75	717 043	41,94	300 728
31	770 145	42,8	329 622	76	300 028	54,4	163 215
32	563 239	31	174 604	77	729 574	49,24	359 242
33	629 734	32	201 515	78	594 219	37,85	224 912
34	225 586	100	225 586	79	504 799	78,75	397 529
35	587 757	30,63	180 030	80	329 107	34,84	114 661
36	279 853	30	83 956	81	619 803	33,54	207 882
37	120 026	58	69 615	82	67 651	100	67 651
38	884 674	39	345 023	83	391 724	35,55	139 258
39	517 308	60	310 385	84	830 568	37,65	312 709
40	501 600	68	341 088	85	324 493	64,01	207 708
41	826 628	39	322 385	86	354 178	40,45	143 265
42	1 067 061	94	1 003 037	87	702 699	30,68	215 588
43	180 880	88	159 174	88	269 059	76,21	205 050
44	185 044	66	122 129	89	362 643	37,19	134 867
45	438 535	55	241 194	90	1 187 139	46	546 084

Zdroj: Insolvenční rejstřík, vlastní zpracování

7 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo porovnání vývoje právní úpravy oddlužení a zhodnocení jeho využívání spotřebiteli. Vzhledem k současné situaci, kdy na mnoho občanů dopadá inflace, energetická krize a vysoké úrokové sazby hypoték, může být osobní bankrot východiskem z tíživé finanční situace.

Na začátku bakalářské práce bylo poukázáno na zadlužování domácností, jež mnohdy vede až k úpadku dlužníka. V další části byly popsány změny v právní úpravě oddlužení. Za nejdůležitější pokládám změnu od 1. 6. 2019, která přinesla zrušení minimální hranice uspokojení 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů. Dále byl vysvětlen pojem úpadek a popsán průběh procesu oddlužení.

Oddlužení je jedním ze způsobů řešení úpadku dlužníka. Mezi občany je oblíbenější než konkurs vzhledem k výhodnějším podmínkám. Přináší pro dlužníka řadu výhod. Pokud se dlužník rozhodne řešit svůj úpadek oddlužením, dojde k zastavení exekucí, k ochraně před věřiteli, dlužník splácí měsíčně pouze jednu určenou splátku. Dluh se již nebude navyšovat o úroky, penále a poplatky. Bezesporu největší výhodou oddlužení je osvobození dlužníka od zbytku dluhu na konci oddlužení.

Nevýhodou je, že dlužníkovi zůstává po dobu 5 let pouze zákonné minimum, zbytek příjmů jde na splátky. Další nevýhodou je zveřejnění dlužníka v insolvenčním rejstříku a nelze opomenout ani riziko zrušení schváleného oddlužení.

Pro věřitele přináší oddlužení jistotu splacení alespoň části svých pohledávek. Otázkou je, jak to bude v případě schválení připravované novely insolvenčního zákona. Pokud dojde k přijetí navrhovaných podmínek oddlužení, kdy zcela zásadní změnou bude zkrácení oddlužení na 3 roky pro všechny fyzické osoby, míra uspokojení věřitelů bude minimální. Osobně bych nějakým způsobem zohlednil důvod úpadku dlužníka a podle toho řešil zvýhodnění pro určité skupiny dlužníků. Je rozdíl, pokud se občan ocitne v úpadku bez svého zavinění, z důvodu nenadálých okolností, nebo se do něj dostane kvůli vlastní nezodpovědnosti či v důsledku vlastního nezřízeného života.

Pozitivně hodnotím v současné právní úpravě délku oddlužení na 3 roky pro starobní důchodce a invalidní důchodce a možnost zrušení oddlužení z důvodu nepoctivého záměru dlužníka.

Po zpracování teoretické části lze tedy říct, že podmínky oddlužení jsou čím dál více příznivější pro dlužníky.

Praktická část byla zaměřena na analýzu a hodnocení dat osobních bankrotů občanů, z větší části v Jihočeském kraji. K tomu byly použity převážně údaje z insolvenčního rejstříku, ačkoli hledání v něm bylo náročné a zdlouhavé. Není zde totiž možnost filtrovat fyzické osoby podle toho, zda jsou spotřebiteli či podnikateli. Data ukázala, že v případě občanů insolvenční návrh podávají převážně dlužníci, aby vyřešili svoji finanční situaci. Věřitelských návrhů je naprosté minimum.

Vzhledem k vysoké zadluženosti domácností lze předpokládat, že po poklesu počtu žádostí o oddlužení v poledních 3 letech bude následovat růst počtu zájemců o oddlužení.

V praktické části byly ověřovány následující hypotézy:

Hypotéza 1: Ke zrušení schváleného oddlužení dochází ve většině případů u mužů.

K ověření této hypotézy bylo využito dat z insolvenčního rejstříku. Přestože rozdíl není výrazný, ke zrušení schváleného oddlužení došlo převážně u mužů. Konkrétně poměr činí 47,96 % u žen a 52,04 % u mužů.

Hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza 2: Přípravovaná novela insolvenčního zákona zapříčinila úbytek počtu podaných návrhů na povolení oddlužení.

Ke zkoumání této hypotézy bylo opět využito dat z insolvenčního rejstříku. Od roku 2020, kdy byla předložena první verze transpoziční novely, ubývá lidí vstupujících do oddlužení. Řada dlužníků nejspíš vyčkává na přijetí novely insolvenčního zákona, která vychází z evropské směrnice. Tím by došlo ke zkrácení doby oddlužení na 3 roky a pro dlužníky by to bylo tím pádem výhodnější. V roce 2022 bylo podáno o 35 % méně návrhů na povolení oddlužení než v roce 2019.

Hypotéza byla potvrzena.

8 Summary

Increasing debt burden among consumers translates into an interest in tools that can solve it. A key tool, in this regard is a personal bankruptcy. It has been significantly adapted to the needs of the broad mass of consumers in the last 5 years. The objective of this bachelor thesis is to compare the evolution of the adjustments of this insolvency tool in the czech law, its use, its course and economic benefits for creditors. The analytical method of data comparing is used. Data from the publicly accessible insolvency register are analysed and based on the results, the economic benefits are evaluated from the perspective of consumers and their creditors. Furthermore, amendments to the legislation from the years 2017, 2018 and 2020 are compared and evaluated. The result of this work is the analysis of the legislative changes in the legal regulation of debt settlement and the development of the number of insolvencies.

Key Words: insolvency, personal bankruptcy, legislation, economic benefits, consumers, creditors

9 Zákony

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu (Lex Covid)

Zákon č. 460/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, a zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (tzv. Lex Covid Justice II).

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

10 Seznam použitých zdrojů

Advokátní deník. (2019, December 2). *Dopady oddlužovací novely insolvenčního zákona v praxi*. Retrieved from <https://advokatnidenik.cz/2019/12/02/dopady-oddruzovaci-novely-insolvencniho-zakona-v-praxi/>

Banky.cz. (2022, November 14). *Nákup jídla a dalšího zboží na dluh? Zájem o odložené platby roste*. Retrieved from <https://www.banky.cz/clanky/nakup-jidla-a-dalsiho-zbozi-na-dluh-zajem-o-odlozene-platby-roste/>

ČSÚ. (2022). *Podíl nezaměstnaných osob v ČR a krajích, 2005-2022*. Retrieved March 25, 2023, from https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_podil_nezamestnanych

CRIF. (2023, February 7). *Insolvence v České republice v roce 2022*. Retrieved from <https://www.informaceofirmach.cz/insolvence-v-ceske-republice-v-roce-2022/?fbclid=IwAR3BrCARblqqthh2WLSyJA2rZhypIMl6OmNKdd0jDv4WrWHbZ86c70Y77ZY>

Czech Banking Credit Bureau. (2022, July 25). *Vysoké úrokové sazby se začínají projevovat ve zpomalení dlouhodobých úvěrů*. Retrieved from <https://cbeb.cz/brki-nrki-vysoke-urokove-sazby-se-zacinaji-projevovat-ve-zpomaleni-dlouhodobych-uveru/>

Česká národní banka. *Databáze časových řad ARAD*. Retrieved from https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=1538&p_strid=AAD&p_lang=CS

Češi v právu. *Kolik a za co Češi vlastně dluží?*. Retrieved from <https://www.cesivpravu.cz/zadluzeni-cechu>

Hásová, J. (2018). *Insolvenční zákon komentář* (3. vydání). C. H. Beck.

Insolcentrum. (2023a, January 3). *Novela insolvenčního zákona: Odborníci varují před unáhlenými kroky vlády*. Retrieved from <https://www.insolcentrum.cz/novela-insolvencniho-zakona-odbornici-varuji-pred-unahlenymi-kroky-vlady/>

Insolcentrum (2023b, January 3). *KULATÝ STŮL: HROZBY INSOLVENCÍ OBČANŮ ČR*. Podklady ve formátu PDF. Retrieved from https://www.insolcentrum.cz/kulaty-stul-hrozby-insolvenci-obcanu/?fbclid=IwAR10IYZbnuTOWsN_h_xYBbF7w49e49sIgg6rUuyJCtupDvnRkEpHKi99yuw

Janda, J. (2013). *Jak žít šťastně na dluh*. Grada.

Jirmásek, T. (2020, April 27). *LEX COVID OČIMA MGR. TOMÁŠE JIRMÁSKA, ČÁST I. – PROČ?. Insolvenční zóna*. Retrieved from <https://www.insolvencnizona.cz/clanky/lex-covid-ocima-mgr-tomase-jirmaska-cast-i/>

Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., & Žižlavský, M. (2019). *Insolvenční zákon: komentář*. Wolters Kluwer.

Maršíková, J. (2022). *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou* (7. vydání). Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Ministerstvo financí. (2019, February 28). *Retailové finanční služby a ochrana spotřebitele*. Retrieved from <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebiteleske-uvery/zakladni-informace>

Richter, T. (2017). *Insolvenční právo* (2. vydání). Wolters Kluwer.

Schönfeld, J., Kuděj, M., Havel, B., & Sprinz, P. (2020). *Insolvenční praxe*. C. H. Beck.

Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M. & Zoubek, H., (2019). *Insolvenční zákon: komentář*. C.H. Beck.

Veselá, J. (2021). *Insolvenční právo 2008-2020*. Stálá konference českého práva.

Zezulka, O. (2022, November 28). *Oddlužení 2.1 aneb druhá šance transpoziční novely oddlužení*. Retrieved from <https://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-21-aneb-druha-sance-transpozicni-novely-oddluzeni-115569.html>

11 Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Nezaměstnanost v krajích (v %)	35
Tabulka 2: Míra uspokojení nezajištěných pohledávek	48
Graf 1: Vývoj celkové zadluženosti domácností (v mil. Kč)	15
Graf 2: Povolená oddlužení (občané vs. Živnostníci)	32
Graf 3: Poměr muži/ženy (v %)	32
Graf 4: Návrhy na osobní bankrot (spotřebitelé)	34
Graf 5: Návrhy na osobní bankrot v krajích v období 2008-2022 (spotřebitelé)	35
Graf 6: Vyhlášené osobní bankroty (ČR)	36
Graf 7: Počet návrhů na povolení oddlužení (Krajský soud v ČB)	37
Graf 8: Počet návrhů na povolení oddlužení v roce 2019 (Krajský soud v ČB)	37
Graf 9: Společné oddlužení manželů (Krajský soud v ČB)	38
Graf 10: Podíl na podání návrhů (jednotlivci vs. společné oddlužení manželů)	39
Graf 11: Zamítnuté návrhy na povolení oddlužení	40
Graf 12: Schválené návrhy na povolení oddlužení	41
Graf 13: Návrhy a schválená oddlužení	41
Graf 14: Způsob oddlužení	42
Graf 15: Zrušení schváleného oddlužení	43
Graf 16: Zrušení oddlužení – zastavení řízení vs. konkurs	44
Graf 17: Zrušení oddlužení – muži vs. ženy vs. spol. oddlužení manželů	44
Graf 18: Splněná oddlužení	45
Graf 19: Splněná a zrušená oddlužení celkově	46
Graf 20: Splněná a zrušená oddlužení v jednotlivých letech	46
Graf 21: Míra uspokojení pohledávek (počet dlužníků dle vybraného vzorku)	47

12 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Návrh na povolení oddlužení

Příloha č. 2 – Zpráva o splnění oddlužení

13 Přílohy

Příloha č. 1 – Návrh na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení	
I. Označení soudu a spisová značka	
Soudu	<input type="text"/>
Spis. značka	<input type="text"/> <input type="text"/> INS <input type="text"/> / <input type="text"/>
<input type="text"/>	
II. Druh návrhu	
Návrh na povolení oddlužení dlužník spojuje s insolvenčním návrhem:	☐ Ano ☐ Ne
Společný návrh manželů na povolení oddlužení:	☐ Ano ☐ Ne
Manžel / manželka v insolvenčním řízení:	☐ Ano ☐ Ne
Navrhovaný způsob oddlužení:	<input type="text"/>
III. Identifikace dlužníka	
☐ Fyzická osoba	☐ Právnická osoba
IV. Identifikace osoby oprávněné jednat za dlužníka	
Osoba oprávněná jednat za dlužníka je:	☐ Ano ☐ Ne
VI. Podrobný popis okolností, z nichž lze usuzovat na vyšší hodnoty plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé dlužníka v četně odůvodnění schopnosti splnit podmínku podle § 395 odst. 1 písm. b) InsZ	
Počet dlužníkem vyživovaných osob:	<input type="text"/>
Výživné stanovené soudem (celková výše / počet osob):	<input type="text"/> Kč <input type="text"/>
Výše dlužného výživného:	<input type="text"/> Kč ☐ odhadovaná
Výše odměny sepisovatele návrhu na povolení oddlužení:	<input type="text"/> Kč
<input type="text"/>	
VII. Údaje o všech příjmech dlužníka za posledních 12 měsíců	
Celková výše příjmů:	<input type="text"/> Kč
<input type="text"/>	
VIII. Očekávané příjmy dlužníka v následujících 12 měsících	
Celková výše příjmů:	<input type="text"/> Kč
<input type="text"/>	
IX. Dřívější insolvenční řízení dlužníka	
Dřívější insolvenční řízení dlužníka:	☐ Ano ☐ Ne
X. Návrh na stanovení jiné než zákonem určené splátky	
Navrhují, aby soud stanovil nižší, než zákonem určené splátky:	☐ Ano ☐ Ne

XI. Zahraniční věřitelé z EU

Dlužník má věřitele se sídlem, bydlištěm nebo obvyklým místem pobytu v jiném členském státě Evropské unie:

 Ano Ne**XII. Seznam příloh**

Přílohy:

Č.:	Název přílohy:	Jméno souboru:	Velikost:	+
-----	----------------	----------------	-----------	---

Zde uveďte další přílohy:

Č.:	Název přílohy:	+
-----	----------------	---

Dlužník prohlašuje, že údaje uvedené v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách jsou pravdivé.

XIII. Podpis

Podpíšem stvrzuje:

V Dne

Podpis:

Titul před:

Jméno:

Příjmení:

Titul za:

Příloha č. 2 – Zpráva o splnění oddlužení

Zpráva o splnění oddlužení				
I. Označení soudu a spisová značka				
Soudu	<input type="text"/>			
Spis. značka	<input type="text"/>	INS	<input type="text"/>	
<input type="text"/>				
II. Identifikace dlužníka				
☐ Společné oddlužení manželů				
Označení dlužníka:	<input type="text"/>	Datum narození:	<input type="text"/>	
	<input type="text"/>	ICO:	<input type="text"/>	
III. Shrnutí insolvenčního řízení				
Úpadek dlužníka zjištěn usnesením ze dne:*)	<input type="text"/>	Oddlužení povoleno usnesením ze dne:	<input type="text"/>	
Oddlužení schváleno usnesením ze dne:	<input type="text"/>	Poslední splátka dne:	<input type="text"/>	
*) toto povinné pole vyplňte jako první.				
<input type="text"/>				
	Zjištěné nezajištěné pohledávky		Zjištěné zajištěné pohledávky	
Uspokojení věřitelů ke dni podání zprávy o splnění oddlužení (míra výše)	<input type="text"/> %	<input type="text"/> Kč	<input type="text"/> %	<input type="text"/> Kč
Přeplatek na splátkách ve výši			<input type="text"/>	Kč
Oddlužení přerušeno:	☐ Ano ☐ Ne			
Plátcí příjmů zaslána výzva k ukončení provádění srážek dne:	<input type="text"/>			
V řízení byl zpeněžen veškerý majetek dlužníka:	☐ Ano ☐ Ne			
VII. Seznam příloh				
Přílohy:				
Č.:	Název přílohy:	Jméno souboru:	Velikost:	<input style="float: right;" type="button" value="+"/>
Zde uveďte další přílohy:				
Č.:	Název přílohy:			<input style="float: right;" type="button" value="+"/>
VIII. Podpis				
Podpísem stvrzuje:				
V	<input type="text"/>	Dne	<input type="text"/>	Podpis: <input type="text"/>
Titul před:	Jméno:	Příjmení:	Titul za:	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	